II

*(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)*

# ΕΠΙΤΡΟΠΗ

## ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**της 20ής Οκτωβρίου 2004**

**σχετικά με την κρατική ενίσχυση που χορήγησε η Γερμανία στη Landesbank Berlin — Girozentrale**

*[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2004) 3924]*

**(Το κείμενο στη γερμανική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)**

**(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)**

(2006/736/ΕΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 88 παράγραφος 2, υποπαράγραφος 1,

τη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, και ιδίως το άρθρο 62 παράγραφος 1 εδάφιο α),

Αφού κάλεσε τα κράτη μέλη και τους άλλους εμπλεκόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σύμφωνα με τις προαναφερόμενες διατάξεις [1], και λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις αυτές,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

### I. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

(1) Αντικείμενο της διαδικασίας είναι η μεταβίβαση της Wohnungsbau-Kreditanstalt Berlin συμπεριλαμβανομένων των περιουσιακών στοιχείων της στη Landesbank Berlin-Girozentrale από το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου. Η διαδικασία σχετίζεται με έξι άλλες διαδικασίες κατά της Γερμανίας λόγω μεταβιβάσεων περιουσιακών στοιχείων σε Landesbanken (τράπεζες ομόσπονδων κρατιδίων), και ιδίως στη Westdeutsche Landesbank Girozentrale («WestLB»).

(2) Στις 12 Ιανουαρίου 1993 η Επιτροπή απέστειλε στη Γερμανία αίτηση παροχής πληροφοριών όσον αφορά τις συνθήκες και τους λόγους της αύξησης του κεφαλαίου της WestLB με την ενσωμάτωση της Wohnungsbauförderanstalt (Οργανισμός για την Προώθηση της Οικιστικής Ανάπτυξης) («WfA») καθώς και παρόμοιες αυξήσεις ίδιων κεφαλαίων των Landesbanken άλλων ομόσπονδων κρατιδίων. Η Γερμανία απάντησε με επιστολές το Μάρτιο και το Σεπτέμβριο του 1993, στις οποίες περιέγραφε τη μεταφορά της Wohnungsbau-Kreditanstalt Berlin στη Landesbank Berlin — Girozentrale. Η Επιτροπή ζήτησε πρόσθετες πληροφορίες το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο του 1993, οι οποίες διαβιβάστηκαν από τη Γερμανία το Μάρτιο του 1994. Στην πρώτη από τις δύο προαναφερόμενες επιστολές της Επιτροπής αναφέρθηκε ρητά το Βερολίνο.

(3) Με επιστολές της 31ης Μαΐου 1994 και της 21ης Δεκεμβρίου 1994, η Bundesverband deutscher Banken e.V. («BdB») (Ομοσπονδιακή ένωση γερμανικών τραπεζών), που εκπροσωπεί ιδιωτικές τράπεζες με έδρα τη Γερμανία, γνωστοποίησε, μεταξύ άλλων, στην Επιτροπή ότι μετά την 31η Δεκεμβρίου 1992 η Wohnungsbau-Kreditanstalt Berlin («WBK»), συμπεριλαμβανομένων των περιουσιακών της στοιχείων, μεταβιβάστηκε στην Landesbank Berlin — Girozentrale («LBB»), ενώ παράλληλα οι αρμοδιότητες της WBK μεταβιβάστηκαν στην Investitionsbank Berlin («IBB») που είχε ιδρυθεί πρόσφατα και λειτουργούσε ως τμήμα της LBB. Η BdB θεώρησε ότι η επακόλουθη αύξηση των ίδιων κεφαλαίων της Landesbank Berlin συνιστά νόθευση του ανταγωνισμού προς όφελος της εν λόγω τράπεζας, δεδομένου ότι δεν προβλέφθηκε σχετική αποζημίωση η οποία να συμφωνεί με τη βασική αρχή του επενδυτή σε συνθήκες οικονομίας της αγοράς. Ως αποτέλεσμα, με τη δεύτερη προαναφερθείσα επιστολή, η BdB προέβη σε επίσημη καταγγελία και ζήτησε από την Επιτροπή να κινήσει κατά της Γερμανίας τη διαδικασία του άρθρου 93 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 88 παράγραφος 2). Η καταγγελία αφορούσε επίσης ανάλογες μεταβιβάσεις περιουσιακών στοιχείων προς όφελος της Westdeutsche Landesbank, της Norddeutsche Landesbank, της Landesbank Schleswig-Holstein, της Hamburger Landesbank και/ή της Bayerische Landesbank. Το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 1995 και το Δεκέμβριο του 1996 πολλές μεμονωμένες τράπεζες συνυπέγραψαν την καταγγελία που υπέβαλε η ένωση τους.

[1] ΕΕ C 239 της 4.10.2002, σ. 12.

(4) Η Επιτροπή εξέτασε κατ' αρχάς τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων στη WestLB. Με την απόφαση 2000/392/ΕΚ ([2]), έκρινε τελικά το 1999 ότι η διαφορά μεταξύ της αποζημίωσης που καταβλήθηκε και της συνήθους απόδοσης αποτελούσε κρατική ενίσχυση που δεν ήταν συμβατή με την κοινή αγορά και διέταξε την ανάκτησή της. Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε από το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2003 ([3]) λόγω ανεπαρκούς τεκμηρίωσης όσον αφορά δύο στοιχεία για τον υπολογισμό του ύψους της αποζημίωσης, κατά τα άλλα όμως επιβεβαιώθηκε πλήρως. Ταυτόχρονα με την απόφαση αυτή, και έχοντας ενημερωθεί για τη συμφωνία μεταξύ του καταγγέλλοντος και των 7 Landesbanken που συμμετείχαν στη διαδικασία, η Επιτροπή γνωστοποιεί μια νέα απόφαση, στην οποία λαμβάνονται υπόψη τα κύρια σημεία της απόφασης του Δικαστηρίου.

(5) Την 1η Σεπτεμβρίου 1999, η Επιτροπή απέστειλε στη Γερμανία αίτηση παροχής πληροφοριών που αφορούσε τις μεταβιβάσεις στις άλλες Landesbanken, μεταξύ των οποίων στη Landesbank Berlin («LBB»).

(6) Η Γερμανία, με επιστολή της 8ης Δεκεμβρίου 1999, απέστειλε στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με τη μεταβίβαση της WBK στη Landesbank Berlin, καθώς και συμπληρωματικές πληροφορίες με επιστολή της 22ας Ιανουαρίου 2001. Επίσης, οι εκπρόσωποι της Γερμανίας και της Επιτροπής συζήτησαν το πρόβλημα των μεταβιβάσεων και την ενδεχόμενη απαίτηση επιστροφής τυχόν ενισχύσεων στο πλαίσιο της εξέτασης των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης υπέρ της Bankgesellschaft Berlin AG («BGB»), στην οποία ανήκει η Landesbank Berlin, από το 1994.

(7) Με επιστολή της 2ας Ιουλίου, η Επιτροπή γνωστοποίησε στη Γερμανία την απόφασή της να κινήσει για την εν λόγω ενίσχυση τη διαδικασία του άρθρου 88 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ.

(8) Αφού ζήτησε και έλαβε παράταση της προθεσμίας, η Γερμανία, με επιστολή της 9ης Σεπτεμβρίου 2002 υπέβαλε τις παρατηρήσεις της και διαβίβασε συμπληρωματικές πληροφορίες. Περαιτέρω θέματα εξετάστηκαν σε συσκέψεις με εκπροσώπους της Γερμανίας στις 27 Σεπτεμβρίου 2002.

(9) Η απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την κίνηση της διαδικασίας δημοσιεύθηκε στις 4 Οκτωβρίου 2002 στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ([4]). Η Επιτροπή ζήτησε από τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους. Η Επιτροπή έλαβε επιπλέον τις παρατηρήσεις ενός ανταγωνιστή καθώς και της BdB· και οι δύο κοινοποιήθηκαν το Νοέμβριο του 2002 στη Γερμανία προκειμένου να τοποθετηθεί. Η Γερμανία απάντησε με επιστολή της 16ης Δεκεμβρίου 2002.

(10) Μετά από σχετική αίτηση, η Γερμανία απέστειλε, με επιστολές της 22ας και της 27ης Ιανουαρίου 2003, της 28ης Φεβρουαρίου 2003 και της 19ης Αυγούστου 2003, περαιτέρω στοιχεία σχετικά με την εν λόγω ενίσχυση.

(11) Με απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2004, η Επιτροπή ενέκρινε την ενίσχυση αναδιάρθρωσης υπέρ της Bankgesellschaft Berlin AG, στην οποία ανήκει η LBB. Η απόφαση αυτή καλύπτει επίσης μια συμφωνία που συνήφθη στις 23 Δεκεμβρίου 2002 μεταξύ του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου και της BGB για τη διευθέτηση πιθανών απαιτήσεων επιστροφής εκ μέρους του κρατιδίου του Βερολίνου στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας ελέγχου της ενίσχυσης, η οποία αξιολογήθηκε ως ενίσχυση αναδιάρθρωσης ([5]).

(12) Η Επιτροπή, με επιστολή της 7ης Απριλίου 2004, ζήτησε από τη Γερμανία συμπληρωματικές πληροφορίες όσον αφορά όλες τις διαδικασίες για τις Landesbanken και έλαβε απάντηση με επιστολές της 1ης, της 2ας και της 28ης Ιουνίου 2004.

(13) Στις 31 Αυγούστου 2004 , η Investitionsbank Berlin (πρώην WBK) αποσπάσθηκε από τα περιουσιακά στοιχεία της LBB. Η Γερμανία απέστειλε στην Επιτροπή στις 25 Αυγούστου 2004 τη σχετική λεπτομερή τεκμηρίωση για τις νομοθετικές και άλλες ρυθμίσεις.

(14) Στις 27 Σεπτεμβρίου 2004 η Γερμανία διαβίβασε το σχέδιο συμφωνίας μεταξύ της καταγγέλλουσας BdB, του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου και της Landesbank Berlin, το οποίο έλαβε υπογεγραμμένο η Επιτροπή στις 8 Οκτωβρίου 2004. Η συμφωνία αφορά την κατάλληλη αποζημίωση για τα μερίδια που μεταβιβάστηκαν στην LBB έως την 1η Ιανουαρίου 1993. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν και σε άλλες πέντε περιπτώσεις αντίστοιχες συμφωνίες λόγω μεταβιβάσεων περιουσιακών στοιχείων σε Landesbanken, οι οποίες διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή.

## II. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

### 1. *LANDESBANK BERLIN — GIROZENTRALE («LBB»)*

(15) Η LBB ιδρύθηκε το 1990 και ταυτόχρονα μεταφέρθηκε σε αυτήν η *Sparkasse der Stadt Berlin West* μέσω της καθολικής διαδοχής δικαιωμάτων. Μετά από σύντομο χρονικό διάστημα, η *Sparkasse der Stadt Berlin* μεταφέρθηκε από το ανατολικό τμήμα της πόλης στην LBB. Από τότε, οι συναλλαγές των ταμιευτηρίων στην πόλη του Βερολίνου διενεργούνται από ξεχωριστό, νομικά μη αυτοτελές τμήμα της LBB με την επωνυμία «Berliner Sparkasse».

(16) Η LBB είναι πιστωτικό ίδρυμα δημοσίου δικαίου του οποίου ο θεσμικός φορέας και ο φορέας ευθύνης είναι το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου. Στο τέλος του 1992, κατά τη στιγμή της μεταβίβασης της WBK, η LBB ήταν αποκλειστική ιδιοκτησία του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου και η LBB είχε συνολικό ισολογισμό 85 δις. DEM περίπου καθώς και σχεδόν 7 000 απασχολούμενους. Η LBB είναι τράπεζα γενικών υπηρεσιών που ειδικεύεται σε τραπεζικές δραστηριότητες προς ιδιώτες και επιχειρήσεις (Retailbanking — λιανική τραπεζική), σε χρηματοδότηση ακινήτων καθώς και σε συναλλαγές με δημόσιους οργανισμούς. Δραστηριοποιείται επίσης στην αλλοδαπή. Το 1992 οι δραστηριότητες λιανικής τραπεζικής της Berliner Sparkasse αποτελούσαν την κεντρική δραστηριότητα της LBB.

([2]) ΕΕ L 150 της 23.6.2000, σ. 1.
([3]) Συλλογή 2003, σ. II-435.
([4]) ΕΕ C 239 της 4.10.2002, σ. 12
([5]) Αιτιολογικές σκέψεις 32 και επόμενες και 141 της απόφασης της Επιτροπής σχετικά με την ενίσχυση αναδιάρθρωσης υπέρ της Bankgesellschaft Berlin AG (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

(17) Από το 1994 η LBB ανήκει στον όμιλο BGB, έναν «όμιλο ιδρυμάτων» που δημιουργήθηκε το ίδιο έτος μέσω της συγχώνευσης πολλών πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία έλεγχε άλλοτε το κρατίδιο του Βερολίνου. Ως επιχείρηση χαρτοφυλακίου η BGB συμμετέχει από το 1994 μέσω άτυπης σιωπηρής συμμετοχής ύψους 75 % περίπου στα περιουσιακά στοιχεία και στα αποτελέσματα της LBB, με εξαίρεση τον κεντρικό φορέα ανάπτυξης του ομόσπονδου κρατιδίου, την IBB. Το 1998 η BGB απέκτησε την πλήρη ιδιοκτησία μέσω της μεταβίβασης σε αυτήν των δικαιωμάτων επί των κερδών του ομόσπονδου κρατιδίου ως ιδιοκτήτη της Landesbank. Ο συνολικός ισολογισμός του ομίλου BGB ήταν το 2001 περίπου 190 δις. ευρώ, το 2002 περίπου 175 δισεκατομμύρια ευρώ και το 2003 περίπου 153 δις. ευρώ. Το 2001 ο συνολικός ισολογισμός της LBB ανήλθε σε 87 δις. ευρώ περίπου, το 2002 σε 85 δις. ευρώ περίπου και το 2003 σε 93 δις. ευρώ περίπου. Το *ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου* κατείχε την περίοδο εκείνη το 81 % περίπου των μετοχών της BGB. Άλλοι μέτοχοι είναι η Norddeutsche Landesbank (NordLB) με 11 % και η Gothaer Finanzholding AG (Parion Versicherungsgruppe) με 2 % περίπου. Το 6 % περίπου των μετοχών είναι διεσπαρμένη ιδιοκτησία.

(18) Το 2001 η BGB αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέρειες, κυρίως λόγω της συμμετοχής της σε επισφαλείς επιχειρήσεις σε ακίνητα· λόγω ανεπαρκούς συντελεστή ίδιων μέσων και μετοχικού κεφαλαίου αντιμετώπισε απειλή εποπτικών μέτρων από την Ομοσπονδιακή υπηρεσία εποπτείας των χρηματοπιστωτικών συστημάτων (BAKred, σήμερα BAFin) ([6]). Τον Αύγουστο του 2001, η BGB έλαβε εισφορά κεφαλαίου ύψους 2 δισ. ευρώ, από τα οποία τα 1,8 δισ. ευρώ προέρχονταν από το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου, που εγκρίθηκε κατ' αρχάς από την Επιτροπή ως βραχυπρόθεσμη ενίσχυση διάσωσης. Μετά τον εντοπισμό νέων κινδύνων, η BGB έλαβε από το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου νέα βοήθεια, η οποία μαζί με την επένδυση κεφαλαίου, γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή ως μέτρο αναδιάρθρωσης και υποβλήθηκε από αυτήν σε διεξοδική εξέταση ([7]).

(19) Στις 18 Φεβρουαρίου 2004, η Επιτροπή ολοκλήρωσε τη διαδικασία εξέτασης και ενέκρινε τις ενισχύσεις συνολικής οικονομικής αξίας περίπου 9,7 δις. ευρώ. Η απόφαση αυτή κάλυπτε εκτός από την παροχή κεφαλαίου και τις εκτεταμένες εγγυήσεις υπό μορφή «προστασίας από τον κίνδυνο», και μια συμφωνία που συνήφθη μεταξύ του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου και της BGB στις 23 Δεκεμβρίου 2002 σχετικά με τη διευθέτηση πιθανών απαιτήσεων επιστροφής εκ μέρους του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας ελέγχου της ενίσχυσης (συμφωνία επιστροφής) ([8]).

(20) Η συμφωνία αυτή ορίζει την υποχρέωση του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου να χορηγήσει, στην περίπτωση που η Επιτροπή αποφασίσει να απαιτήσει την επιστροφή στην παρούσα διαδικασία, ως εισφορά στο κεφάλαιο της LBB μια επιδότηση εξυγίανσης που θα ανέρχεται στο ποσό που απαιτείται προκειμένου να αποφευχθεί για την LBB και/ή τον όμιλο BGB η υστέρηση από τους δείκτες κεφαλαίου που αναφέρονται στη συμφωνία, λόγω επαπειλούμενης υποχρέωσης επιστροφής ([9]). Αυτό το περαιτέρω μέτρο θεωρήθηκε αναγκαίο κατά τη διάρκεια του 2002 λόγω του μεγάλου κινδύνου πιθανής απαίτησης επιστροφής για την αποκατάσταση της αποδοτικότητας του ομίλου BGB. Η ακριβής οικονομική αξία του μέτρου αυτού δεν μπορούσε να καθοριστεί στο πλαίσιο της απόφασης BGB επειδή η παρούσα διαδικασία εξέτασης δεν είχε ολοκληρωθεί ακόμα. Για την αξιολόγηση της παρούσας ενίσχυσης αναδιάρθρωσης σύμφωνα με τους κανόνες ανταγωνισμού, ιδίως για την εκτίμηση της καταλληλότητας των αντισταθμιστικών μέτρων που πρότεινε η Γερμανία για τη μείωση της παρουσίας στην αγορά, το θεωρητικό ανώτατο όριο του μέτρου αυτού υπολογίστηκε στα 1,8 δις. ευρώ.

(21) Συνοψίζοντας, σημειώνεται ότι η συμφωνία επιστροφής λήφθηκε υπόψη ως πρόσθετη ενίσχυση στον όμιλο BGB για τον καθορισμό του ύψους των αντισταθμιστικών μέτρων της Γερμανίας, παρ' όλο που η χρήση της περιορίστηκε στην περίπτωση που θα αποφάσιζε η Επιτροπή να απαιτήσει επιστροφή και θα είχε αυτό ως αποτέλεσμα μείωση του ποσοστού των κεφαλαίων κάτω από το όριο που αναφέρεται στη συμφωνία.

### 2. *Η ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ WBK ΣΤΗΝ LBB*

(22) Η αναδιάρθρωση της συμμετοχής του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου σε ομίλους τραπεζών, που κατέληξε στην ίδρυση του ομίλου BGB το 1994, άρχισε το 1990 με την ίδρυση της LBB, στην οποία μεταβιβάστηκαν στη συνέχεια τα ταμιευτήρια — πρώτα του Δυτικού και μετά του Ανατολικού Βερολίνου. Σε ένα επόμενο στάδιο αποφασίστηκε, μεταξύ άλλων, από το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου η ίδρυση της IBB ως ενός οργανωτικά και οικονομικά ανεξάρτητου ιδρύματος δημοσίου δικαίου της LBB αλλά χωρίς ικανότητα δικαίου και ως κεντρικού φορέα ανάπτυξης του ομόσπονδου κρατιδίου. Η WBK ήταν έως τότε ένα ανεξάρτητο ίδρυμα δημοσίου δικαίου, του οποίου ο θεσμικός φορέας και ο φορέας ευθύνης ήταν το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου. Ανατέθηκε σε αυτήν ένα καθήκον κοινής ωφέλειας, το οποίο ήταν η δημιουργία και η συντήρηση κατοικιών. Η WBK έπρεπε να μεταβιβαστεί με τα καθήκοντά της στην IBB, στην οποία ανατέθηκαν διευρυμένα καθήκοντα ανάπτυξης, π.χ. στους τομείς των υποδομών και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε έως τις 31 Δεκεμβρίου 1992 και η WBK μεταβιβάστηκε στην LBB με όλα τα περιουσιακά της στοιχεία μέσω καθολικής διαδοχής.

(23) Κατά τη μεταβίβαση, το ονομαστικό κεφάλαιο της LBB αυξήθηκε κατά το προηγούμενο ονομαστικό κεφάλαιο της WBK ύψους 187,5 εκατ. DEM. Το ποσό αυτό δεν συνυπολογίζεται πλέον από τότε στα περιουσιακά στοιχεία της IBB. Το αποθεματικό ειδικού σκοπού της WBK ανερχόταν στις 31 Δεκεμβρίου 1992 σε 1 905 800 εκατ. DEM. Το εν λόγω αποθεματικό ήταν και εμφαίνεται ως αποθεματικό ειδικού σκοπού για την IBB.

(24) Η BAKred καθόρισε τα υπέγγυα ίδια κεφάλαια της LBB στις 31 Δεκεμβρίου 1992 σε 3 127 714 εκατ. DEM, ποσό που αντιστοιχεί σε αύξηση 1 902 714 εκατ. DEM. Κατά τον καθορισμό αυτό, η BAKred έλαβε υπόψη την αύξηση του

([6]) Από την 1η Μαΐου 2002 μετά τη συγκέντρωση της εποπτείας τραπεζών, ασφαλειών και χρηματιστηρίων: Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BAFin).

([7]) ΕΕ C 141 της 14.6.2002, σ. 2.

([8]) Αιτιολογικές σκέψεις 32 *και επόμενες* και 141 της απόφασης της Επιτροπής σχετικά με την ενίσχυση αναδιάρθρωσης υπέρ της Bankgesellschaft Berlin AG (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

([9]) Αιτιολογικές σκέψεις 32 και επόμενες και 141 της απόφασης της Επιτροπής σχετικά με την ενίσχυση αναδιάρθρωσης υπέρ της Bankgesellschaft Berlin AG (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

ονομαστικού κεφαλαίου κατά 187,5 εκατ. DEM και τα αποθεματικά της WBK χωρίς τα καθαρά κέρδη για το 1992. Στα έτη που ακολούθησαν αυξάνονταν συνεχώς τα υπέγγυα ίδια κεφάλαια της IBB υπό μορφή αποθεματικού ειδικού σκοπού.

### 3. *ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΠΕΡΙ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΠΕΡΙ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ*

(25) Σύμφωνα με την οδηγία 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1989 όσον αφορά τον συντελεστή φερεγγυότητας για τα πιστωτικά ιδρύματα ([10]) (εφεξής «η οδηγία περί φερεγγυότητας») και την οδηγία 89/299/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων ([11]) (εφεξής «η οδηγία περί ιδίων κεφαλαίων»), στις οποίες προσαρμόστηκε ο νόμος περί πιστωτικών ιδρυμάτων (Kreditwesengesetz, εφεξής «KWG»), οι τράπεζες οφείλουν να διαθέτουν υπέγγυο κεφάλαιο ανερχόμενο στο 8 % των κατά τον κίνδυνο σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους. Τουλάχιστον το 4 % του αντίστοιχου ποσού πρέπει να αποτελεί το λεγόμενο πρωτογενές κεφάλαιο (κεφάλαιο της «κατηγορίας 1»), το οποίο περιλαμβάνει τμήματα του μετοχικού κεφαλαίου που είναι διαθέσιμα στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, κατά τρόπο άμεσο και χωρίς περιορισμούς, για την κάλυψη κινδύνων ή ζημιών ευθύς μόλις αυτά σημειωθούν. Το πρωτογενές κεφάλαιο αποτελεί για τη συνολική θέση μιας τράπεζας, από την άποψη των κανόνων εποπτείας, στοιχείο αποφασιστικής σημασίας, διότι το συμπληρωματικό κεφάλαιο (Ergänzungskapital), ή κεφάλαιο της κατηγορίας 2, αναγνωρίζεται μόνο μέχρι το ύψος του διαθέσιμου πρωτογενούς κεφαλαίου για την υποστήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο της τέταρτης τροποποίησης του KWG, οι γερμανικές τράπεζες όφειλαν να προσαρμόσουν τα κεφάλαιά τους στις νέες απαιτήσεις έως τις 30.06.1993.

### 4. *ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ LBB*

(26) Σύμφωνα με τη Γερμανία, οι νέοι κανόνες για τη μεταφορά της WBK στην LBB δεν ήταν αποφασιστικής σημασίας, εφόσον η LBB εκπλήρωσε σαφώς τις νέες υποχρεώσεις όσον αφορά τα ίδια κεφάλαια και χωρίς το αποθεματικό της WBK. Ωστόσο, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αναμενόταν, κυρίως στο Βερολίνο, αναπτυξιακή ώθηση μέσω της συγχώνευσης, που θα άνοιγε προοπτικές επέκτασης των δραστηριοτήτων και στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Εάν όμως οι τράπεζες επιθυμούν να αυξήσουν σημαντικά τον όγκο των δραστηριοτήτων τους, απαιτείται μεγαλύτερο βασικό κεφάλαιο, ιδίως εάν ληφθούν υπόψη οι νέοι κανόνες περί φερεγγυότητας. Μετά τη μεταφορά της WBK, η LBB απέκτησε ενισχυμένη κεφαλαιακή βάση για τις εμπορικές, ανταγωνιστικές πιστωτικές δραστηριότητές της, που της έδωσαν τη δυνατότητα να διευρύνουν σαφώς τις δραστηριότητές της.

(27) Η LBB πλήρωσε και/ή πληρώνει κατά μέσον όρο 0,25 % ([12]) για τη χρήση των αποθεματικών ειδικού σκοπού της IBB, αλλά μόνο για το ποσό που χρησιμοποιείται πραγματικά. Η πληρωμή δεν πραγματοποιείται στο ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου, αλλά στην IBB. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το τμήμα του αποθεματικού ειδικού σκοπού της IBB που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υπέγγυο ίδιο κεφάλαιο ήταν σαφώς υψηλότερο από το εκάστοτε χρησιμοποιούμενο ποσό. Η πρώτη χρησιμοποίηση έγινε το 1995.

## III. **ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ**

(28) Σημείο εκκίνησης της εξέτασης ήταν η αρχή του επενδυτή που ενεργεί με τα κριτήρια της οικονομίας της αγοράς. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, το γεγονός ότι μια επιχείρηση ανήκει στο δημόσιο και λαμβάνει από αυτό κεφάλαια δεν συνιστά κρατική ενίσχυση. Η χορήγηση κρατικών κεφαλαίων αποτελεί οικονομικό πλεονέκτημα μόνο εάν διατίθενται στην επιχείρηση αυτή κεφάλαια από δημόσιο επενδυτή με όρους που δεν θα μπορούσαν να εξασφαλιστούν υπό τις κανονικές συνθήκες της αγοράς.

(29) Εκτίμηση της Επιτροπή ήταν ότι, κατά συνέπεια, στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να εξεταστεί εάν οι πόροι διατέθηκαν από το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου με όρους τους οποίους ένας ιδιώτης επενδυτής — ένας «επενδυτής που ενεργεί με κριτήρια της οικονομία της αγοράς» — θα αποδεχόταν να χορηγήσει κεφάλαια σε μια ιδιωτική εταιρεία. Ένας τέτοιος επενδυτής δεν θα θεωρούσε αποδεκτό να χορηγήσει κεφάλαια σε ιδιώτες εάν δεν ανέμενε κανονική επιστροφή εντός εύλογης προθεσμίας από την επένδυση των κεφαλαίων.

(30) Κατά την άποψη της Επιτροπής, ένα ποσοστό 0,25 % κατά μέσο όρο επί των ποσών που χρησιμοποιήθηκαν δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κατάλληλη αποζημίωση για το ομόσπονδο κρατίδιο, όταν ακόμη και το μακροπρόθεσμο ποσοστό μηδενικού κινδύνου (για ομολογιακά δάνεια δεκαετούς διάρκειας της ομοσπονδιακής κυβέρνησης) ήταν στο τέλος του 1992 τουλάχιστον 7 %. Η Επιτροπή σημείωσε επίσης ότι η αποζημίωση δεν καταβαλλόταν άμεσα στο ομόσπονδο κρατίδιο, αλλά στην IBB, η οποία είναι τμήμα της LBB, παρ' όλο που είναι ίδρυμα δημοσίου δικαίου χωρίς νομική ικανότητα και είναι οργανωτικά και οικονομικά ανεξάρτητο κεντρικό αναπτυξιακό ίδρυμα του ομόσπονδου κρατιδίου στο πλαίσιο της LBB. Επιπλέον, απ' ό, τι γνωρίζει η Επιτροπή, τα ποσά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν πολύ μικρότερα από τα ποσά και τα αποθέματα ειδικού σκοπού που διατέθηκαν στην LBB ως υπέγγυα ίδια κεφαλαιακή βάση. Ωστόσο, η αυξημένη ίδια κεφαλαιακή βάση έδωσε τη δυνατότητα στην LBB να αυξήσει την πιστωτική της ικανότητα και κατά τον τρόπο αυτό να διευρύνει τις δραστηριότητές της.

(31) Η Επιτροπή διαπίστωσε στο πλαίσιο της προσωρινής αξιολόγησης, ότι τα στοιχεία σχετικά με το ποσό του διαθέσιμου κεφαλαίου της IBB για την κάλυψη των υποχρεώσεων, το ποσό που χρησιμοποιήθηκε και η αποζημίωση που καταβλήθηκε ήταν ελλιπή ή δεν ήταν

([10]) ΕΕ L 386 της 30.12.1989, σ. 14· αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 126 της 26.5. 2000, σ. 1).

([11]) ΕΕ L 124 της 5.5.1989, σ. 16· αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2000/12/ΕΚ.

([12]) 0,25 % προ φόρων και 0,11 % μετά από το φόρο σύμφωνα με μια παρατήρηση στο σχετικό πίνακα που υποβλήθηκε για την περίοδο 1995-1998, χωρίς ωστόσο να διευκρινίζεται για ποιο φόρο πρόκειται.

διαθέσιμα και όρισε ένα αρχικό, προσωρινό ποσό για τα κεφάλαια που μεταβιβάστηκαν και μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ύψους «περίπου 2 δισ. DEM».

(32) Η Επιτροπή αναγνώρισε ωστόσο ότι το αποθεματικό ειδικού σκοπού της LBB δεν έδωσε καμία ρευστότητα στην LBB επειδή, σύμφωνα με το νόμο της 25ης Νοεμβρίου 1992 για την ίδρυση της IBB, το αποθεματικό της WBK, το οποίο έγινε τώρα αποθεματικό ειδικού σκοπού για την IBB, έπρεπε να χρησιμοποιηθεί κατ' αρχάς για τη χρηματοδότηση των αναπτυξιακών καθηκόντων της IBB και, παρά τη λειτουργία του ως ιδίου κεφαλαίου κατά την έννοια του KWG, και η LBB δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαια που μεταβιβάστηκαν άμεσα για τις τραπεζικές της δραστηριότητες. Για να μπορέσει να διευρύνει τις δραστηριότητές της, η LBB έπρεπε συνεπώς να αναχρηματοδοτήσει εξ ολοκλήρου το συμπληρωματικό όγκο πιστώσεων στην κεφαλαιαγορά, με αποτέλεσμα το ομόσπονδο κρατίδιο να μην μπορεί να αναμένει τις ίδιες ακριβώς αποδόσεις όπως ένας χρηματοδότης μετρητών.

(33) Όσον αφορά τον υπολογισμό της αποζημίωσης σύμφωνα με την αρχή του ιδιώτη επενδυτή στην οικονομία της αγοράς, η Επιτροπή γνωστοποίησε ότι σε αυτό το στάδιο σκοπεύει, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, να εφαρμόσει τη μέθοδο η οποία αναλύθηκε στην απόφαση 2000/392/ΕΚ.

(34) Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, υπολογίζεται η κατάλληλη αποζημίωση για το κεφάλαιο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη των ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων της τράπεζας με βάση τη συνήθη αποζημίωση για ρευστές, συνήθεις επενδύσεις μετοχικού κεφαλαίου. Στη συνέχεια επέρχεται μείωση ή αύξηση του ποσού ώστε να ληφθούν υπόψη οι ιδιομορφίες του μέτρου (προ φόρων επενδυτή). Για να ληφθεί υπόψη το κόστος ρευστότητας από την έλλειψη ρευστότητας της εν λόγω επένδυσης μετοχικού κεφαλαίου, αφαιρείται επίσης το καθαρό κόστος επανεπένδυσης (συνολικό κόστος επανεπένδυσης μείον τους φόρους που εφαρμόζονται, ιδίως φόρο εισοδήματος νομικών εκπροσώπων).

(35) Η Γερμανία δήλωσε ότι κατά τα έτη πριν και μετά τη μεταβίβαση, η LBB ήταν αποδοτική επιχείρηση και ότι η απόδοση του ιδίου κεφαλαίου ήταν 5,37 % το 1991, 13,5 % το 1992 και 30,83 % το 1993. Η Επιτροπή παρατήρησε σχετικά με το θέμα αυτό ότι δεν διευκρινίστηκαν οι βάσεις του υπολογισμού. Χωρίς περισσότερα στοιχεία, δεν ήταν δυνατός ο έλεγχος των επιχειρημάτων αυτών σχετικά με την απουσία οποιουδήποτε στοιχείου κρατικής ενίσχυσης στο μέτρο. Οι γερμανικές αρχές υποστήριξαν επίσης ότι το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου έλαβε επαρκή αποζημίωση για την εγγυητική λειτουργία του κεφαλαίου της IBB μέσω της πώλησης στην BGB της σιωπηρής συμμετοχής το 1994 και των απαιτήσεων επί των κερδών το 1998 — κάθε φορά χωρίς την IBB. Ωστόσο, δεν δόθηκαν επιπλέον πληροφορίες.

(36) Συνοψίζοντας, η Επιτροπή διαπίστωσε την έλλειψη σημαντικών πληροφοριών για την προσήκουσα και επαρκώς λεπτομερή εκτίμηση της παροχής πόρων και της αποζημίωσης που καταβλήθηκε. Στην απόφαση για την κίνηση της επίσημης διαδικασίας ελέγχου, η Επιτροπή ζήτησε συνεπώς από τη Γερμανία να διαβιβάσει τις πληροφορίες αυτές, π.χ. την πλήρη δήλωση όλων των πόρων που μεταφέρθηκαν, το ποσό του υπέγγυου ίδιου κεφαλαίου της LBB, τη χρήση καθώς και την αποζημίωση, την αιτιολόγηση της αποζημίωσης, τη βάση υπολογισμού για την απόδοση του ίδιου κεφαλαίου της LBB καθώς και ενημερωμένα αριθμητικά στοιχεία και πληροφορίες για όλους τους παράγοντες οι οποίοι κατά την άποψη της Γερμανίας εξασφαλίζουν κανονική απόδοση για τις συνθήκες της αγοράς.

(37) Ωστόσο, βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών, η Επιτροπή εξέφρασε σοβαρές επιφυλάξεις σχετικά με το εάν το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου είχε λάβει τη συνήθη αποζημίωση/απόδοση τόκων για τη μεταβίβαση περίπου 2 δισ. DM, τα οποία προφανώς τέθηκαν εξ ολοκλήρου στη διάθεση της LBB ως υπέγγυα κεφαλαιακή βάση, και την έφεραν σε πλεονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της. Η Επιτροπή κατέληξε στο προσωρινό συμπέρασμα ότι πιθανώς ο ανταγωνισμός νοθεύτηκε ή μπορεί να νοθευτεί και ότι — λόγω της αυξανόμενης ολοκλήρωσης των αγορών για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες — υπέστη ζημίες το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Επομένως, το μέτρο πρέπει να θεωρηθεί πιθανώς ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ. Όσον αφορά το γεγονός ότι καμία από τις εξαιρέσεις του άρθρου 87 παράγραφοι 2 και 3 της συνθήκης ΕΚ δεν εφαρμόζονται στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή θεώρησε ότι, εφόσον πρόκειται για ενίσχυση, υπήρχε λόγος να αμφισβητηθεί η συμβατότητα με τη λειτουργία της κοινής αγοράς.

(38) Δεδομένου ότι ούτε η Γερμανία ούτε κανένα άλλο νομικό ή φυσικό πρόσωπο δεν ισχυρίστηκε ότι οι υπηρεσίες που παρέχει η LBB είναι γενικού οικονομικού συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 86 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή δεν μπορούσε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ενίσχυση μπορεί να εγκριθεί βάσει του άρθρου 86 παράγραφος 2. Επειδή δεν έχει αλλάξει τίποτε στην κατάσταση αυτή, η Επιτροπή αποδέχεται ότι το σημείο αυτό δεν είναι σημαντικό για τη λήψη τελικής απόφασης όσον αφορά το υπό εξέταση μέτρο.

(39) Η Επιτροπή εξήγησε επίσης ότι στο πλαίσιο της προκαταρκτικής της αξιολόγησης και σύμφωνα με το άρθρο 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ ([13]), θεωρεί ως δεδομένο ότι το μέτρο, στο βαθμό που αποτελεί κρατική ενίσχυση, είναι νέα και όχι υφιστάμενη ενίσχυση. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή παρέπεμψε στο άρθρο 15 παράγραφος 2 του προαναφερόμενου κανονισμού, τονίζοντας ότι η προθεσμία διακόπηκε μέσω της ενέργειας που περιγράφεται στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας, όπως οι επιστολές της Επιτροπής της 12ης Ιανουαρίου, της 10ης Νοεμβρίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1993 και της 1ης Σεπτεμβρίου 1999, καθώς και η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας και η απόφαση 2000/392/ΕΚ για την ολοκλήρωση της διαδικασίας στην υπόθεση «WestLB». Δεδομένου ότι η πιθανή κρατική ενίσχυση δεν γνωστοποιήθηκε και εφαρμόζεται αφού τεθεί σε ισχύ, η Επιτροπή διαπιστώνει επίσης ότι η απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας δεν πρόσθεσε τίποτε στο αναβλητικό αποτέλεσμα του άρθρου 88 παράγραφος 2, 3η φράση της συνθήκης ΕΚ όσον αφορά την υποχρέωση της Γερμανίας να μην εφαρμόσει το μέτρο έως την έκδοση της τελικής απόφασης από την Επιτροπή.

([13]) ΕΕ L 83 της 27.3.1999, όπως τροποποιήθηκε το 2003 με τη συνθήκη προσχώρησης.

## IV. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

(40) Στις παρατηρήσεις της η Γερμανία αναφέρει κατ' αρχάς τους λόγους της μεταφοράς της πρώην WBK (κατόπιν IBB), δηλώνοντας ότι οι στόχοι του ομόσπονδου κρατιδίου την περίοδο εκείνη κατευθύνονταν προς τη δημιουργία ενός «ισχυρού τραπεζικού ομίλου» προς όφελος όχι μόνο των πιστωτικών ιδρυμάτων που συγχωνεύθηκαν αλλά και του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου ως ιδιοκτήτη, και του τραπεζικού του τομέα. Η Γερμανία τόνισε εκ νέου ότι η χορήγηση των ποσοστών του κεφαλαίου σύμφωνα με τους νέους κανόνες φερεγγυότητας της LBB — σε αντίθεση με την υπόθεση WestLB — δεν διαδραμάτισε κανένα ρόλο κατά τη μεταβίβαση, όπως φάνηκε από το γεγονός ότι η LBB δεν χρησιμοποίησε το υπέγγυο ίδιο κεφάλαιο της IBB (πρώην WBK) έως το τέλος του 1995.

(41) Η Γερμανία επιβεβαιώνει ότι τα υπέγγυα ίδια κεφάλαια της LBB ύψους 1.902.714 εκατ. DEM που καθορίστηκαν για λόγους εποπτείας στις 31 Δεκεμβρίου 1992, αντιστοιχούσαν στην αύξηση λόγω των κεφαλαίων που μεταβιβάστηκαν. Τα 187,5 εκατ. DEM από το ποσό αυτό αντιστοιχούσαν στην αύξηση του ονομαστικού κεφαλαίου της LBB [14] και τα 1 715 214 εκατ. DEM στο αποθεματικό της WBK, χωρίς τα καθαρά κέρδη για το έτος που ανέρχονταν σε 190,586 εκατ. DEM. Μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1992, δηλαδή από την 1η Ιανουαρίου 1993, όλες οι αρμοδιότητες της WBK μεταβιβάστηκαν στην IBB και αυτή με τη σειρά της τις μεταβίβασε στην LBB. Το κεφάλαιο που μεταβιβάστηκε και το αποθεματικό ειδικού σκοπού διατέθηκαν στην LBB ως υπέγγυο βασικό κεφάλαιο.

(42) Σύμφωνα με τη Γερμανία, κατά τα έτη που ακολούθησαν, τα αποθεματικά ειδικού σκοπού της IBB αυξάνονταν συνεχώς. Ωστόσο, δεν ήταν πλήρως διαθέσιμα στην LBB, επειδή κάθε χρόνο χρειαζόταν ένα μέρος από αυτά για την υποστήριξη των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων της IBB. Η Γερμανία υπέβαλε ακριβή στοιχεία για κάθε χρόνο από το 1993 έως το 2003 (τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται στον πίνακα της αιτιολογικής σκέψης 142).

(43) Με τον αποχωρισμό της IBB από την LBB την 1η Σεπτεμβρίου 2004, το αποθεματικό ειδικού σκοπού επαναμεταβιβάστηκε στο ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου, ενώ 1,1 δισ. EUR από αυτό το αποθεματικό μεταβιβάσθηκε σε δύο σιωπηρές εισφορές του ομόσπονδου κρατιδίου στην LBB.

(44) Το ονομαστικό κεφάλαιο της IBB ύψους 187,5 εκατ. DEM, που ενσωματώθηκε κατά την περίοδο εκείνη, παρέμεινε στο ονομαστικό κεφάλαιο της LBB. Η LBB με τη σειρά της πωλήθηκε στην BGB το 1994 (75,01 % των μετοχών) και το 1998 (24,99 % των μετοχών).

(45) Η Γερμανία συμπλήρωσε επίσης τα άλλα στοιχεία. Δήλωσε εκ νέου ότι μόνο ένα μέρος του αποθεματικού ειδικού σκοπού είχε χρησιμοποιηθεί πραγματικά για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων. Το ποσό που ελήφθη κατά τον τρόπο αυτό, αρχίζοντας από το Δεκέμβριο του 1995, κυμαινόταν από 212 εκατ. DEM περίπου το 1995 και πάνω από […] (*) δισ. DEM τα τελευταία χρόνια. Οι αποζημιώσεις που καταβλήθηκαν στην IBB για τα ποσά που χρησιμοποιήθηκαν από το Δεκέμβριο του 1995 (από τουλάχιστον 1 εκατ. DEM την περίοδο 1995/1996 και […] εκατ. DEM το 2001) υπολογίστηκαν μηνιαία βάσει επιτοκίου, το οποίο κατά την εν λόγω περίοδο κυμαινόταν από 0,2 % (1998) έως 0,35 % (1996). Τα ακριβή ποσά που δήλωσε η Γερμανία περιλαμβάνονται στον πίνακα στην αιτιολογική σκέψη 149.

(46) Ως βάση για τον καθορισμό της αποζημίωσης τυχόν χρήσης του αποθεματικού ειδικού σκοπού της IBB, η Γερμανία διαβίβασε μια απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του Ιουνίου του 1993. Στην απόφαση αυτή αναφέρεται ότι «… πρέπει να καταβληθεί αποζημίωση στην Investitionsbank Berlin για αυτή την κεφαλαιακή απαίτηση, ύψους που αντιστοιχεί στις δαπάνες που θα απαιτούνταν για τη λήψη κεφαλαίου χαμηλότερης κατάταξης». Η απόφαση αυτή άρχισε να ισχύει το 1995, όταν η αποζημίωση εξισώθηκε με κατώτερη προσαύξηση. Η αιτιολόγηση που αναφέρθηκε ήταν ότι η LBB θα μπορούσε να είχε λάβει χαμηλότερο κεφάλαιο στην αγορά που θα ήταν πλήρως διαθέσιμο όχι μόνο ως εγγύηση αλλά και για την απόδοση κέρδους.

(47) Ωστόσο επειδή το αποθεματικό ειδικού σκοπού της IBB έχει μόνο εγγυητικό ρόλο, η διαφορά μεταξύ του επιτοκίου για σύνηθες ξένο κεφάλαιο, το οποίο δεν μπορεί να εκπληρώσει αυτό το ρόλο, και για κεφάλαιο το οποίο εκπληρώνει επίσης εγγυητικό ρόλο, ορίστηκε ως η «τιμή» για τη λειτουργία χρήσης. Η προσαύξηση αυτή υπολογίζεται σε βασικούς βαθμούς σε σύγκριση με το LIBOR (London Interbank Offered Rate) βάσει ειδικών όρων ή εξωτερικών στοιχείων για την αγορά για χαμηλότερα δάνεια. Επισυνάφθηκαν οι βάσεις υπολογισμού και στατιστικά στοιχεία.

(48) Η Γερμανία αιτιολογεί την απόφαση να ζητηθεί αποζημίωση μόνο για το μέρος του αποθεματικού ειδικού σκοπού της IBB που χρησιμοποιήθηκε, μεταξύ άλλων, αναφέροντας ότι το αποθεματικό ήταν διαθέσιμα κυρίως για την IBB, και ότι, σε περίπτωση που δεν επαρκούσε, η LBB είχε πρώτη την υποχρέωση να μειώσει τα επισφαλή περιουσιακά της στοιχεία ή να λάβει κεφάλαια χαμηλής κατάταξης στην αγορά. Ως ιδιοκτήτης της IBB, το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου είχε το δικαίωμα να αποσύρει μέρη του αποθεματικού ειδικού σκοπού οποιαδήποτε στιγμή.

(49) Η Γερμανία παρατήρησε επίσης στο θέμα αυτό ότι η ρευστότητα του αποθεματικού ειδικού σκοπού της IBB συνδεόταν συνολικά με τις υφιστάμενες δραστηριότητες της IBB και δεν ήταν αυτό διαθέσιμο στην LBB για χρηματοδοτικούς σκοπούς. Η IBB έπρεπε να υποστηρίξει τα διάφορα δάνεια που χορηγούσε με ίδια κεφάλαια και να χρησιμοποιήσει για το σκοπό αυτό το αποθεματικό ειδικού σκοπού. Η Γερμανία δήλωσε ότι τα περιουσιακά στοιχεία της WBK δεν μπορούν να συγκριθούν με πάγια χρηματικά και οικονομικά στοιχεία που διατίθενται ελεύθερα και ότι, συνεπώς, μόνο ο εγγυητικός ρόλος και επομένως ο ρόλος όσον αφορά την επέκταση των δραστηριοτήτων μπορεί να λειτουργήσει.

(50) Το εάν η αποζημίωση καταβληθεί στο ομόσπονδο κρατίδιο ή στην IBB δεν έχει εδώ σημασία, εφόσον το ομόσπονδο κρατίδιο ως φορέας εγγύησης τόσο της IBB όσο και της LBB θα επωφελούνταν σε κάθε περίπτωση — είτε μέσω της αύξησης της αξίας της LBB και της κατανομής των κερδών, είτε μέσω της διοχέτευσης στο αποθεματικό ειδικού σκοπού της IBB, στο οποίο είχε δικαίωμα το ομόσπονδο κρατίδιο.

[14] Το ποσό αυτό δεν καταλογίζεται πλέον στα περιουσιακά στοιχεία.

(*) Εμπιστευτικά στοιχεία· στο εξής […].

(51) Εκτός από τις παρατηρήσεις αυτές σχετικά με την άμεση αποζημίωση, η Γερμανία ισχυρίστηκε επίσης ότι σε μια απόφαση σχετικά με επενδύσεις αυτός δεν είναι ο σημαντικός παράγοντας ή δεν είναι ο μόνος σημαντικός παράγοντας και ότι «σύμφωνα με τη νομολογία, ... ένας επενδυτής, ο οποίος δεν έχει καμία σημαντική συμμετοχή και ούτε την επιδιώκει, αλλά ενδιαφέρεται για την ταχεία απόδοση της επένδυσής του, πρέπει να διακριθεί από τον επενδυτή με μακροπρόθεσμες επιδιώξεις, όπως εταιρείες χαρτοφυλακίου». Οι επενδυτές αυτοί κατευθύνονται από μακροπρόθεσμες προσδοκίες απόδοσης και λαμβάνουν υπόψη επίσης στρατηγικές εκτιμήσεις.

(52) Ως μοναδικός ιδιοκτήτης της LBB, το ομόσπονδο κρατίδιο θεώρησε κατά το χρονικό διάστημα της επένδυσης ότι θα επωφελούνταν πλήρως και άμεσα από την αύξηση της αξίας της LBB μέσω της μεταφοράς της WBK. Εάν ληφθεί ως βάση το κριτήριο αξιολόγησης που εφαρμόζεται από την Επιτροπή στην απόφαση 2000/392/ΕΚ ([15]), τότε «ένας επενδυτής που δραστηριοποιείται στην οικονομία της αγοράς δεν αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση αν από την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης προκύπτει ότι δεν μπορεί να αναμένεται κανονική απόδοση (υπό μορφή μερισμάτων και αύξησης της αξίας) εντός εύλογης χρονικής προθεσμίας.» Επομένως, αυτό που είχε σημασία ήταν οι προσδοκίες απόδοσης κατά το χρονικό διάστημα της απόφασης για την επένδυση.

(53) Η Γερμανία επεσήμανε κατ' αρχάς ότι η LBB είχε απόδοση ίδιου κεφαλαίου 13,5 % το 1992 και 30,83 % το 1993. Αυτά τα αριθμητικά στοιχεία, τα οποία υποβλήθηκαν ήδη το 1999, συνδέονται με τη σχέση «απόδοση προ φόρου (επί των κερδών)/ίδιο κεφάλαιο που εμφανίζεται στον ισολογισμό στην αρχή του ίδιου έτους». Ωστόσο, κατά τη διαβίβαση αυτών των αριθμητικών στοιχείων, η Γερμανία δεν συμπεριέλαβε το αποθεματικό ειδικού σκοπού της IBB από το 1993 στα ίδια κεφάλαια της LBB. Ύστερα από αίτηση της Επιτροπής, αυτό διορθώθηκε με την αποστολή σειρών αριθμητικών στοιχείων, τα οποία καλύπτουν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Για το χρονικό διάστημα από το 1985 έως το 1992 προέκυψε σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά μέσος όρος απόδοσης ιδίων κεφαλαίων ύψους 13 %.

(54) Η Γερμανία δήλωσε ότι τα στοιχεία αυτά θα κυμαίνονταν στην κλίμακα τιμών τις οποίες πέτυχαν οι γερμανικές ιδιωτικές τράπεζες κατά την ίδια περίοδο. Στην αρχή όμως έλειπαν στοιχεία για άλλες τράπεζες που αποκτήθηκαν με την ίδια μέθοδο. Η Γερμανία υπέβαλε αργότερα τους δικούς της υπολογισμούς βασιζόμενους σε λογαριασμούς κερδών και ζημιών που δημοσίευσαν 35 γερμανικές τράπεζες ([16]). Σύμφωνα με τους λογαριασμούς αυτούς και με βάση την αναλογία «αποτέλεσμα προ φόρων/ίδιο κεφάλαιο που εμφανίζεται στον ισολογισμό στην αρχή του ίδιου έτους», προέκυψε μέσος όρος απόδοσης του ίδιου κεφαλαίου για τις εν λόγω τράπεζες 11 % για το 1992 και 13 % για την περίοδο από το 1988 έως το 1992.

(55) Η Γερμανία δήλωσε επίσης ότι για μια επένδυση η ικανότητα κέρδους ήταν καθοριστικής σημασίας από επιχειρηματική άποψη, και ότι, στην περίπτωση των τραπεζών αυτή μπορεί να προκύψει καλύτερα βάσει του κέρδους από συνήθεις δραστηριότητες ή από το αποτέλεσμα της δραστηριότητας ως ποσοστό του ίδιου κεφαλαίου που εμφανίζεται στον ισολογισμό, επειδή στην περίπτωση αυτή τα έκτακτα κέρδη και δαπάνες δεν λαμβάνονται υπόψη. Έτσι, κατά την περίοδο 1990-1992, η LBB αντιμετώπισε εξαιρετικές περιστάσεις, ιδίως την ενσωμάτωση της «Sparkasse Ost» και τη δημιουργία ίδιου συστήματος συνταξιοδότησης με παράλληλη καταβολή αποζημίωσης για την έξοδο από το συνταξιοδοτικό ίδρυμα της Ομοσπονδίας και του ομόσπονδου κρατιδίου καθώς και την πρόληψη του γενικού τραπεζικού κινδύνου της πρώην «Sparkasse Ost».

(56) Όσον αφορά τη δημιουργία μεθοδολογικά συγκρίσιμων αποδόσεων ιδίων κεφαλαίων άλλων τραπεζών κατά την ίδια χρονική περίοδο, η Γερμανία δήλωσε ότι μόλις από το 1993 και μετά ζητείται από τις τράπεζες να εισάγουν τα έκτακτα αποτελέσματα καθώς και τα αποτελέσματα από συνήθεις επιχειρηματικές δραστηριότητες ξεχωριστά στο λογαριασμό κερδών και απωλειών, και ότι αυτό δεν μπορεί να συγκριθεί με τη μέθοδο πριν από το 1993, επειδή έως τότε τα έκτακτα κέρδη και δαπάνες συμπεριλαμβάνονταν, μαζί με τις άλλες θέσεις, στη θέση «λοιπά κέρδη/δαπάνες» και συνεπώς δεν προσδιορίζονταν επακριβώς. Όσον αφορά το χρονικό διάστημα πριν από το 1993, η Γερμανία υπέβαλε τους δικούς της υπολογισμούς. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, η Γερμανία επέφερε περαιτέρω διορθώσεις ή συμπληρώσεις στη μέθοδο υπολογισμού της απόδοσης ίδιων κεφαλαίων της LBB, ώστε να καταστούν τα αριθμητικά στοιχεία της LBB συγκρίσιμα με τα στοιχεία των επίσημων ελέγχων της Bundesbank για τις γερμανικές τράπεζες. Σύμφωνα με τη Γερμανία, αυτό δεν άλλαξε τίποτε στη βασική εκτίμηση ότι οι αποδόσεις ίδιων κεφαλαίων της LBB συμφωνούν με το μέσο όρο του τομέα.

(57) Κατά την άποψη της Γερμανίας, όλα τα στοιχεία έδειξαν ότι κατά το χρονικό διάστημα της μεταβίβασης κεφαλαίων, η LBB είχε υψηλή αποδοτικότητα. Το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου ήταν ο μόνος ιδιοκτήτης και ο μόνος που θα κέρδιζε από την εμπορική επιτυχία της τράπεζας, είτε με τη μορφή διανομής κερδών είτε της αύξησης της αξίας. Από την άποψη αυτή, το ομόσπονδο κρατίδιο δεν πρέπει να μοιράσει την αναμενόμενη αύξηση της απόδοσης με άλλους μετόχους και η σχεδόν «εντός του ομίλου» μεταφορά αποτελούσε λογικό χειρισμό από την άποψη του ιδιώτη επενδυτή που λειτουργεί σε συνθήκες αγοράς.

(58) Κατά την άποψη της Γερμανίας, η Επιτροπή διατύπωσε ρητά αυτό το κριτήριο αξιολόγησης στην απόφασή της 2000/392/ΕΚ: «Κατά συνέπεια, ένας τρόπος για να εξασφαλιστεί η κατάλληλη αποζημίωση για το παρασχεθέν κεφάλαιο θα ήταν η αντίστοιχη αύξηση της συμμετοχής του Land στη WestLB, με την προϋπόθεση ότι η συνολική αποδοτικότητα της τράπεζας αντιστοιχεί στο κανονικό ποσοστό απόδοσης που ένας ιδιώτης

([15]) Βλέπε υποσημείωση 2, σκέψη 162.

([16]) Λογαριασμοί κερδών και ζημιών δημοσιεύθηκαν στη βάση δεδομένων της επιχείρησης Hoppenstedt· μεταξύ των 35 τραπεζών που επελέγησαν είναι 4 μεγάλες ιδιωτικές τράπεζες, άλλες 5 ιδιωτικές τράπεζες, 17 ιδρύματα δημοσίου δικαίου, 2 συνεταιριστικές τράπεζες και 7 κτηματικές τράπεζες.

επενδυτής θα ανέμενε από την επένδυσή του. Έτσι θα είχε αποφευχθεί η συζήτηση σχετικά με το αν η αποζημίωση 0,6 % είναι κατάλληλη. Όμως, η μέθοδος αυτή δεν χρησιμοποιήθηκε από το Land ([17]).»

(59) Στο πλαίσιο αυτό, η Γερμανία δήλωσε επίσης ότι η αύξηση της αξίας της LBB μέσω των περιουσιακών στοιχείων της WBK μετά την ενσωμάτωση της LBB στην BGB, ωφέλησε το ομόσπονδο κρατίδιο. Η μεταβίβαση του 100 % της οικονομικής περιουσίας της LBB στην BGB σε τρία στάδια, το 1994 και το 1998, πραγματοποιήθηκε βάσει γνωμοδοτήσεων διαφόρων οικονομικών ελεγκτών και μιας τράπεζας επενδύσεων σχετικά με την αξία της σιωπηρής συμμετοχής του ομόσπονδου κρατιδίου στην LBB και το κατά πόσο είναι εναρμονισμένα με την αγορά τα αντισταθμιστικά μέτρα — δηλαδή οι μετοχές της BGB που μεταβιβάστηκαν, και σε σχέση με άλλους μετόχους. Η Γερμανία απέστειλε τα αντίστοιχα αποσπάσματα των εκθέσεων αυτών και σχετική αλληλογραφία με τους οικονομικούς ελεγκτές. Με βάση τα έγγραφα αυτά, η αξία της LBB εκτιμήθηκε σε 3,5 δισ. DEM το 1993 (χωρίς την ίδια την IBB, αλλά λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση του ποσοστού του βασικού κεφαλαίου της LBB μέσω του αποθεματικού ειδικού σκοπού) και, βάσει μιας άλλης έκθεσης, σε 6 δισ. DEM περίπου.

(60) Η Γερμανία εξέφρασε επίσης την άποψη, εναλλακτικά, ότι η μέθοδος που εφαρμόζει η Επιτροπή στην απόφαση 2000/392/ΕΚ είναι εσφαλμένη, επειδή βασίζεται στην υπόθεση της συγκρισιμότητας με ρευστές, συνήθεις επενδύσεις εταιρικού κεφαλαίου. Η προσέγγιση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των συναλλαγών στις εν λόγω διαδικασίες. Είναι σκόπιμο να χρησιμοποιηθούν συγκρίσιμα μέσα ίδιων κεφαλαίων ήδη για τον υπολογισμό του αρχικού ποσού. Αυτό μπορεί μεν να είναι δύσκολο, όπως εξήγησε η ίδια η Επιτροπή στην υπόθεση WestLB, αλλά οι δυσκολίες δεν αίρονται με τη χρησιμοποίηση εντελώς ακατάλληλων μέσων ίδιων κεφαλαίων για την παράκαμψη του προβλήματος.

(61) Επίσης, είναι λάθος η χρήση της μέσης απόδοσης ως κριτηρίου. Μόνο μια απόδοση κατώτερη της κλίμακας τιμών, που έχουν στη διάθεσή τους οι επενδυτές για σκοπούς αξιολόγησης, δεν είναι πλέον αποδεκτή για έναν ιδιώτη επενδυτή. Τέλος, είναι εσφαλμένη η αφαίρεση μόνο του καθαρού κόστους αναχρηματοδότησης αντί του συνολικού κόστους αναχρηματοδότησης. Τυχόν εξοικονόμηση πόρων από την εταιρεία είναι ασήμαντη από την άποψη του επενδυτή. Μια περαιτέρω εκτίμηση έδειξε ότι η προσέγγιση αυτή ήταν απαράδεκτη, δεδομένου ότι με τη μη ρευστή παροχή κεφαλαίου η αποδοτική λειτουργία του κεφαλαίου θα ήταν ακόμη διαθέσιμη στον επενδυτή και θα μπορούσε να επανεπενδυθεί από αυτόν για να λάβει τουλάχιστον το επιτόκιο μηδενικού κινδύνου, δηλαδή «διπλά» κέρδη.

(62) Η Γερμανία υποστήριξε επίσης ότι λόγω της λήξης της προθεσμίας (σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999), η Επιτροπή δεν έχει εξουσία να απαιτήσει την επιστροφή ενδεχόμενης ενίσχυσης. Η βασική απόφαση σχετικά με τη μεταβίβαση της WBK εκδόθηκε στις 16 Ιουνίου 1992, δηλαδή περισσότερα από 10 χρόνια πριν από την κίνηση της διαδικασίας, η οποία κοινοποιήθηκε στις 4 Ιουλίου 2002. Η απόφαση εξέφραζε τη βασική πρόθεση της συγχώνευσης των τραπεζικών συμμετοχών του ομόσπονδου κρατιδίου και της WBK σε μια εταιρία χαρτοφυλακίου (αργότερα BGB) υπό τον όρο ότι οι αναπτυξιακές δραστηριότητες της WBK θα συνεχιστούν, θα εξασφαλιστεί η ανάληψη καθηκόντων δημόσιας εξουσίας και η φορολογική απαλλαγή. Η απόφαση είχε γνωστοποιηθεί την περίοδο εκείνη στο κοινό και η Επιτροπή ενημερώθηκε για την ημερομηνία της το 1999.

(63) Σε ορισμένες αποφάσεις η Επιτροπή είχε ήδη αξιολογήσει τη δήλωση προθέσεων του αρμόδιου οργανισμού, ακόμη και υπό όρους, ως χρονική στιγμή της εφαρμογής της κρατικής ενίσχυσης. Αυτή ήταν επίσης η θέση που ενέκρινε η Επιτροπή στην απόφαση σχετικά με την ενίσχυση διάσωσης της BGB ([18]) παρ' όλο που για τη σχετική απόφαση που εκδόθηκε στις 22 Μαΐου 2002 ήταν ακόμη αναγκαία η έγκριση του Κοινοβουλίου και της Επιτροπής.

(64) Επιπλέον, κατά την άποψη της Γερμανίας, η προθεσμία δεν διακόπηκε σύμφωνα με τη δεύτερη φράση του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999, όπου ορίζεται ότι η προθεσμία μπορεί να διακοπεί μόνον κατόπιν ενέργειας της Επιτροπής. Μια πρώτη τέτοια ενέργεια της Επιτροπής ήταν η επιστολή σχετικά με την κίνηση της διαδικασίας στις 4 Ιουλίου 2002 και όχι των αιτήσεων για παροχή πληροφοριών που δεν αποτελούσαν μέτρα που έλαβε η Επιτροπή ή το αρμόδιο μέλος της Επιτροπής. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η προθεσμία παραγραφής είναι προς όφελος της ασφάλειας δικαίου, όχι μόνο στις σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών αλλά και όσον αφορά τους δικαιούχους της κρατικής ενίσχυσης. Επειδή ζητήθηκε από τη Γερμανία για πρώτη φορά κατά την κίνηση της διαδικασίας να διαβιβάσει αντίγραφο της επιστολής στο δικαιούχο της κρατικής ενίσχυσης, πράγμα που έπραξε στις 9 Ιουλίου 2002, η προθεσμία διακόπηκε μόνο κατά την ημερομηνία αυτή. Επειδή το μέτρο που έπρεπε να υποβληθεί σε έλεγχο όσον αφορά κρατική ενίσχυση ήταν η απόφαση της 16ης Ιουνίου 1992, ήταν, εφόσον επρόκειτο για κρατική ενίσχυση, υφιστάμενη κρατική ενίσχυση σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999.

## V. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

(65) Μετά τη δημοσίευση της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας στην Επίσημη Εφημερίδα ([19]), η Επιτροπή έλαβε παρατηρήσεις από την Berliner Volksbank («BV») και από την Bundesverband deutscher Banken («BdB») τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο αντίστοιχα.

(66) Η BV εξέφρασε την άποψη ότι η μεταβίβαση της WBK αποτελούσε κρατική ενίσχυση επειδή το κεφάλαιο διατέθηκε υπό όρους που δεν θα είχε αποδεχθεί ένας επενδυτής που θα ενεργούσε σε συνθήκες της οικονομίας της αγοράς. Οι πληρωμές πραγματοποιήθηκαν από την LBB στην IBB, η οποία διοικούνταν ως τμήμα της LBB· επιπλέον, το συμφωνηθέν επιτόκιο ύψους 0,25 % ήταν πολύ χαμηλότερο από τα συνήθη επιτόκια της αγοράς, όπως έδειξαν οι αποφάσεις 2000/392/ΕΚ (WestLB) καθώς και 95/547/ΕΚ ([20]) και 98/490/ΕΚ ([21]) (Crédit Lyonnais), στις οποίες ορίστηκε ως αναμενόμενη απόδοση ίδιων κεφαλαίων ύψους τουλάχιστον 12 %. Αυτή η κρατική ενίσχυση οδήγησε σε σοβαρές

([17]) Βλέπε υποσημείωση 2, παράγραφος 182.

([18]) NN 53/2001· Απόφαση της Επιτροπής της 25ης Ιουλίου 2001.

([19]) Βλέπε υποσημείωση 1.

([20]) ΕΕ L 308 της 21.12.1995, σ. 92.

([21]) ΕΕ L 221 της 8.8.1998, σ. 28.

στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό σε ολόκληρη την Κοινότητα, είχε όμως κυρίως εξαιρετικά έντονες επιπτώσεις στον ανταγωνισμό στο Βερολίνο, όπου η BGB, συμπεριλαμβανομένης της LBB στις συναλλαγές με ιδιώτες και επιχειρήσεις (μαζί με τη Berliner Bank και τη Berliner Sparkasse), έχει το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς. Συγκριτικά, η BV είναι μικρός ανταγωνιστής με μερίδιο της αγοράς ύψους 5-7 % και επηρεάστηκε συνεπώς σε μεγαλύτερο βαθμό από την αρνητική επίδραση της κρατικής ενίσχυσης. Η γνωμοδότηση καταλήγει ζητώντας από την Επιτροπή να απαιτήσει την επιστροφή της κρατικής ενίσχυσης.

(67) Η BdB δήλωσε κατ' αρχάς ότι οι εν λόγω διαδικασίες αποτελούν μέρος μιας σειράς ερευνών της Επιτροπής, που αφορούν τη μεταβίβαση των οργανισμών στεγαστικής ανάπτυξης των ομόσπονδων κρατιδίων στις Landesbanken που συμμετέχουν στις ανταγωνιστικές δραστηριότητες. Στην περίπτωση της LBB επίσης, σε αντίθεση με τις δηλώσεις της Γερμανίας, οι υψηλότερες απαιτήσεις ίδιων κεφαλαίων στο πλαίσιο της οδηγίας περί φερεγγυότητας ήταν αποφασιστικής σημασίας. Απόδειξη αποτελεί η χρονική στιγμή της μεταβίβασης καθώς και οι δηλώσεις του τότε αρμόδιου γερουσιαστή, ο οποίος είχε αναφέρει τις ευρωπαϊκές απαιτήσεις περί ίδιων κεφαλαίων που αναμενόταν να γίνουν αυστηρότερες. Από την άποψη αυτή, δεν υπήρχε καμία σημαντική διαφορά στους όρους των κρατικών ενισχύσεων μεταξύ της μεταβίβασης της WBK στην LBB και της μεταβίβασης της WfA στην WestLB, που σήμαινε ότι η μέθοδος που εφάρμοσε η Επιτροπή στην απόφαση 2000/392/ΕΚ μπορεί να εφαρμοστεί και στην υπό εξέταση περίπτωση.

(68) Η BdB παρατήρησε επίσης ότι δεν πρόκειται μόνο για αποθεματικό ειδικού σκοπού, αλλά και για μεταβίβαση του κεφαλαίου της WBK ύψους 187,5 δισ. DEM, τα οποία μεταβιβάστηκαν στο εγγεγραμμένο κεφάλαιο της LBB, γεγονός που αποτελεί οικονομικό πλεονέκτημα, διότι επηρεάζει την πιστωτική επιφάνεια και τους όρους δανεισμού ξένων κεφαλαίων. Ωστόσο, πολύ μεγαλύτερη σημασία έχει η αύξηση του βασικού κεφαλαίου που συνδέεται συνολικά με τη μεταφορά για λόγους εποπτείας. Δεδομένου ότι αυτό ήταν διαθέσιμο πλήρως ως υπέγγυο κεφάλαιο παρά το ότι το αποθεματικό ειδικού σκοπού χρησιμοποιείται κυρίως για αναπτυξιακές δραστηριότητες, το σημαντικότερο δεν είναι ο προορισμός. Βασικός παράγοντας είναι το οικονομικό πλεονέκτημα της λειτουργίας ως παράγοντα επέκτασης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ιδίως επειδή το βασικό κεφάλαιο αποτελεί ισχυρό μοχλό (πολλαπλασιασμός της δανειοδοτικής ικανότητας επί 12,5 με συντελεστή στάθμισης κινδύνου σε 100 % των στοιχείων του ενεργητικού, όπως π.χ. δάνεια σε εταιρίες· επί 25 με συντελεστή στάθμισης κινδύνου σε 50 % των στοιχείων του ενεργητικού, όπως π.χ. δάνεια σε δημόσιες υπηρεσίες). Σε περίπτωση δανεισμού συμπληρωματικού κεφαλαίου με βασικό κεφάλαιο (υποθετικά) ύψους 1 δισ. EUR και με συντελεστή στάθμισης κινδύνου σε 50 % των στοιχείων του ενεργητικού, μπορούν να χορηγηθούν δάνεια ύψους έως 50 δισ. EUR.

(69) Για τον υπολογισμό αποζημίωσης σύμφωνης με τις συνθήκες της αγοράς, η BdB παρέπεμψε στη δοκιμασμένη μέθοδο που εφαρμόζει η Επιτροπή στην απόφαση 2000/392/ΕΚ και στο όριο αναφοράς ύψους 12 % για μια συνήθη απόδοση, στην οποία, σε ένα δεύτερο στάδιο, εφαρμόστηκαν προσαυξήσεις και μειώσεις προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής. Σε κάθε περίπτωση, ούτε το 0,25 % που καταβλήθηκε στην IBB ούτε η πώληση στην BGB της σιωπηρής συμμετοχής και των απαιτήσεων επί των κερδών το 1994 και το 1998 μπορούν να θεωρηθούν ως αποζημίωση σύμφωνη με τις συνθήκες της αγοράς.

(70) Αφενός, δεν ήταν σκόπιμο να γίνει πληρωμή μόνο βάσει του ποσού που χρησιμοποιήθηκε, αφετέρου, η IBB ανήκε στην LBB, με αποτέλεσμα η LBB να πραγματοποιεί πληρωμές σχεδόν στον εαυτό της και όχι στο ομόσπονδο κρατίδιο. Επιπλέον, ο ισχυρισμός της Γερμανίας, ότι η εγγυητική λειτουργία του αποθεματικού ειδικού σκοπού αποζημιώθηκε κανονικά με τη δημιουργία άτυπης σιωπηρής συμμετοχής της BGB στην LBB το 1994, δεν είναι πειστικός, επειδή δεν υπάρχουν σημαντικά στοιχεία σχετικά με τιμές και ήταν, κατ' αρχήν, άστοχος ο περιορισμός στην άποψη του χορηγού της ενίσχυσης. Από την άποψη του δικαίου σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, είχε σημασία η μεταβίβαση της WBK στην LBB στις 31 Δεκεμβρίου 1992, τα συνδεόμενα με αυτήν πλεονεκτήματα για την LBB και η νόθευση του ανταγωνισμού που προέκυψε και όχι εάν πληρώθηκε στη συνέχεια το χρέος της ενίσχυσης. Επίσης, η μεταβίβαση της LBB στην BGB ήταν εσωτερική συναλλαγή, εφόσον το ομόσπονδο κρατίδιο κατείχε την πλειοψηφία της BGB. Το ίδιο ισχύει για τη μεταβίβαση στην BGB των λοιπών απαιτήσεων επί των κερδών σε ποσοστό 24,99 % το 1998. Σε κάθε περίπτωση όμως, έως το 1998 δεν καταργήθηκε πλήρως το στοιχείο της ενίσχυσης.

(71) Αργότερα, και μεγάλο χρονικό διάστημα μετά τη λήξη της προθεσμίας που ορίζεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 659/1999 για την υποβολή παρατηρήσεων τρίτων, η BdB συμπλήρωσε το σημείο αυτό και ανέφερε ιδίως ότι η αξία πώλησης της BGB και η σιωπηρή συμμετοχή στην LBB που γνωστοποιήθηκε για τους σκοπούς της ίδρυσης της LBB, δεν περιελάμβανε την IBB, με αποτέλεσμα, η εγγυητική λειτουργία του αποθεματικού ειδικού σκοπού της IBB να μην μπορεί, κατά την άποψη της BdB, να μην περιλαμβάνεται στην αξία πώλησης της σιωπηρής συμμετοχής στην LBB.

(72) Όσον αφορά τη δεκαετή προθεσμία παραγραφής σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999, η BdB, δήλωσε ότι αυτή άρχισε μόνο με το νόμο περί ίδρυσης της IBB στις 31 Δεκεμβρίου 1992 και, επομένως, θα μπορούσε να λήξει το νωρίτερο στις 31 Δεκεμβρίου 2002. Ωστόσο, η προθεσμία αυτή διεκόπη σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 ύστερα από ενέργεια της Επιτροπής. Η διάταξη αυτή νοείται ευρέως και περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες που αναλαμβάνει η Επιτροπή στο πλαίσιο της έρευνάς της, όπως π.χ. αιτήσεις για παροχή πληροφοριών. Μια βάση για την περαιτέρω ερμηνεία της διάταξης αυτής ήταν ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2988/74 του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου 1974 περί παραγραφής του δικαιώματος διώξεως και εκτελέσεως των αποφάσεων στους τομείς του δικαίου των μεταφορών και του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ([22]), σύμφωνα με τον οποίο η διακοπή πραγματοποιείται «κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής η οποία αποσκοπεί στη διενέργεια ανακρίσεως ή στη

([22]) ΕΕ L 319 της 29.11.1974, σ. 1 όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 (ΕΕ L 1 της 4.1.2003, σ. 1)

δίωξη της παραβάσεως». Εξάλλου, η ίδια η Γερμανία ζήτησε από την Επιτροπή να αναμένει πρώτα τις διευκρινίσεις για την υπόθεση WestLB και μόνο για το λόγο αυτό δεν είναι δυνατόν να προταθεί προθεσμία παραγραφής.

## VI. ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

(73) Στις παρατηρήσεις της στις 16 Δεκεμβρίου 2002, η Γερμανία αναφέρθηκε κυρίως στις δικές της παρατηρήσεις όσον αφορά την απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας και το επιχείρημά της ότι στην υπόθεση αυτή δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση. Επιπλέον, περιορίστηκε σε συνοπτική απάντηση σε κάθε σημείο των δύο συνόλων παρατηρήσεων.

(74) Όσον αφορά την αξιολόγηση από την BV και την BdB της μεταβίβασης της WBK ως κρατικής ενίσχυσης, η Γερμανία δήλωσε ότι δεν ήταν αρκετή η εξέταση της μηνιαίας αποζημίωσης. Πολύ σημαντικότερα είναι τα μεγέθη αναφοράς όπως π.χ. — ανάλογα με την παροχή κεφαλαίου — η απόδοση τόκων (ενός δανείου), συμπεριλαμβανομένης της παροχής εγγύησης, των μερισμάτων ή της αύξησης του κεφαλαίου. Ωστόσο, κατά τη σχετική περίοδο (1992/1993), η LBB ήταν ίδρυμα με καλή αποδοτικότητα, και η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων της WBK στο υπέγγυο ίδιο κεφάλαιο της LBB ήταν μια ορθή απόφαση. Η WestLB και η LBB, σε αντίθεση με ό, τι ισχυρίστηκαν η BdB και η BV, δεν μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους. Εκτός αυτού, ήταν λανθασμένο εκ μέρους της BdB να μιλά για τη μέθοδο που εφαρμόστηκε στη WestLB ως δοκιμασμένη μέθοδο, λόγω της σχετικής δίκης που εκκρεμούσε (την περίοδο εκείνη).

(75) Σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς της BdB, ήταν αναμφισβήτητο και δηλώθηκε σαφώς στην απόφαση για την κίνηση της διαδικασίας, ότι εκτός από τη χρήση της εγγυητικής λειτουργίας του αποθεματικού ειδικού σκοπού από την LBB, η μεταβίβαση της WBK αύξησε επίσης κατά 187,5 εκατ. DEM το ίδιο κεφάλαιο της LBB που εμφανίζεται στον ισολογισμό και ότι το ποσό αυτό αναγνωρίστηκε ως υπέγγυο ίδιο κεφάλαιο για λόγους εποπτείας. Το ζήτημα σχετικά με το κατά πόσο το ίδιο κεφάλαιο που εμφανίζεται στον ισολογισμό πρέπει να νοείται ως οικονομικό πλεονέκτημα δεν τίθεται εδώ, σε αντίθεση με την υπόθεση WestLB, επειδή δεν είναι αναγκαίο να γίνει διάκριση μεταξύ αναγνωρισμένων και μη αναγνωρισμένων μερών του κεφαλαίου. Δεν υπήρξε κρατική ενίσχυση όσον αφορά την αύξηση του ίδιου κεφαλαίου που εμφανίζεται στον ισολογισμό ή των αποθεματικών που μεταβιβάστηκαν (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 40-64).

(76) Επίσης, ήταν εσφαλμένο να ληφθεί ως δεδομένο ότι με ένα υποθετικό βασικό κεφάλαιο ύψους 1 δισ. EUR θα δίνονταν δάνεια ύψους 50 δισ. EUR. Ήταν βεβαίως αναμφισβήτητο ότι το αποθεματικό ειδικού σκοπού της IBB είχε εγγυητική λειτουργία και λειτουργία όσον αφορά τη διεύρυνση των επιχειρήσεων, αλλά το προνόμιο περιοριζόταν στην πραγματική χρησιμοποίηση από την LBB. Η υποθετική αύξηση 1:50 ήταν επίσης αβάσιμη.

(77) Κατά την εφαρμογή της αρχής του επενδυτή που λειτουργεί σε συνθήκες αγοράς, η ανάλυση πρέπει να προσαρμόζεται σε έναν τέτοιο επενδυτή, ο οποίος βρίσκεται σε παρόμοια κατάσταση. Στην παρούσα υπόθεση, το ομόσπονδο κρατίδιο αποφάσισε ως επενδυτής να συνδέσει τη ρευστότητα του αποθεματικού ειδικού σκοπού με τις δραστηριότητες της IBB και να μη διαθέσει το κεφάλαιο αυτό στην LBB για χρηματοδοτικούς σκοπούς. Ο στόχος του ομόσπονδου κρατιδίου όσον αφορά το κεφάλαιο αυτό ήταν η δική του αποδοτικότητα (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 40-64). Επιπλέον, τα ειδικά περιουσιακά στοιχεία της IBB εξακολουθούν να ανήκουν αποκλειστικά στο ομόσπονδο κρατίδιο, ακόμη και μετά τη μεταβίβαση της LBB στην BGB. Επομένως, ήταν επίσης εσφαλμένος ο ισχυρισμός ότι η αποζημίωση που κατέβαλε η LBB στην IBB πληρώθηκε στην ίδια. Περαιτέρω, είναι σύνηθες για έναν επενδυτή που λειτουργεί σε συνθήκες αγοράς να εκχωρεί απαιτήσεις αποζημίωσης σε τρίτους, ιδίως όταν ο τρίτος είναι επιχείρηση ή ομάδα περιουσίας, που είναι ιδιοκτησία του επενδυτή.

(78) Τέλος, όσον αφορά τις παρατηρήσεις της BV για τη σύγκριση του μεριδίου της αγοράς μεταξύ της BV και της BGB, η Γερμανία δήλωσε ότι η BV είχε μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς στο Βερολίνο από ό, τι ανέφερε. Ήταν το δεύτερο μεγαλύτερο πιστωτικό ίδρυμα και είχε μερίδιο αγοράς το οποίο έπρεπε να είναι 60-70 % εκείνου της BGB· μόνο οι καταθέσεις ιδιωτικών πελατών είναι το 1/3 της αγοράς της BGB.

## VII. ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ BDB, ΤΟΥ ΟΜΟΣΠΟΝΔΟΥ ΚΡΑΤΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ LBB

(79) Στις 7 Οκτωβρίου 2004 η Γερμανία ενημέρωσε την Επιτροπή σχετικά με τα αποτελέσματα μιας συμφωνίας μεταξύ της καταγγέλλουσας BdB, του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου και της LBB. Μολονότι οι βασικές νομικές θέσεις τους παραμένουν αμετάβλητες, τα μέρη συμφώνησαν όσον αφορά τις παραμέτρους που θεωρούν ενδεδειγμένες για τον καθορισμό κατάλληλης αποζημίωσης για τα περιουσιακά στοιχεία της WBK. Τα μέρη ζητούν από την Επιτροπή να λάβει υπόψη στην απόφασή της τα αποτελέσματα της συμφωνίας.

(80) Κατ' αρχάς, τα μέρη καθόρισαν, βάσει της προσέγγισης που περιγράφεται λεπτομερώς στην απόφαση 2000/392/ΕΚ, ως ελάχιστη αποζημίωση για το αποθεματικό ειδικού σκοπού της WBK ένα ποσοστό 10,19 %. Επειδή το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου ήταν ο μοναδικός ιδιοκτήτης, δεν συμφωνήθηκε καμία περαιτέρω προσαύξηση, όπως για παράδειγμα για την έλλειψη δικαιωμάτων ψήφου. Τέλος, εφαρμόστηκε μείωση 3,62 % λόγω της έλλειψης ρευστότητας του κεφαλαίου (βάσει του επιτοκίου μηδενικού κινδύνου ως μεικτό κόστος αναχρηματοδότησης, από το οποίο αφαιρείται το 50 % περίπου για φόρο νομικών προσώπων + επιβάρυνση αλληλεγγύης για τον καθορισμό του καθαρού κόστους αναχρηματοδότησης). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα κατάλληλη αποζημίωση ύψους 6,75 %.

(81) Η συμφωνία δεν αναφέρει καμία αποζημίωση για το μέρος των περιουσιακών στοιχείων της WBK που δεν διατίθενται για ανταγωνιστικές δραστηριότητες της LBB.

(82) Για το ονομαστικό κεφάλαιο της IBB ύψους 187,5 εκατ. DEM το οποίο μεταβιβάστηκε στο ονομαστικό κεφάλαιο της LBB δεν πραγματοποιήθηκε καμία μείωση βάσει κόστους αναχρηματοδότησης, επειδή το κεφάλαιο αυτό ήταν ρευστοποιήσιμα στοιχεία. Επειδή το ονομαστικό κεφάλαιο

μεταβιβάστηκε στην BGB σε δύο στάδια, το 1994 και το 1998, τα μέρη συμφώνησαν ότι η αποζημίωση πρέπει να καταβληθεί μόνο έως αυτές τις δύο χρονικές στιγμές (αναλογικά σε κάθε περίπτωση).

(83) Τα μέρη δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν σχετικά με το εάν θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη τυχόν αύξηση της αξίας της LBB λόγω της μεταβίβασης. Κατά την άποψη της Landesbank, μια αύξηση της αξίας επιτεύχθηκε μέσω της μεταβίβασης της LBB το 1994 και το 1998.

## VIII. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

### 1. *ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ*

(84) Η Γερμανία δήλωσε ότι η σχετική ημερομηνία όσον αφορά πιθανή παραγραφή μιας αξίωσης επιστροφής ήταν η 16η Ιουνίου 1992, όταν η γερουσία του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου εξέδωσε απόφαση για την ίδρυση του ομίλου τραπεζών του Βερολίνου. Στην απόφαση αυτή, η οποία υποβλήθηκε στην Επιτροπή, ορίζεται μόνο ότι «οι όμιλοι τραπεζών του Βερολίνου θα αναδιαρθρωθούν». Στην απόφαση αυτή «προβλέπεται η ίδρυση του Berliner Banken-Holding AG, ο οποίος περιλαμβάνει την Landesbank Berlin — Girozentrale -, την Berliner Bank AG και την ... Berliner Pfandbrief-Bank». Με την απόφαση αυτή δεν πραγματοποιείται μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων.

(85) Το υπό εξέταση μέτρο, δηλαδή η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων της WBK στην LBB, ολοκληρώθηκε μετά την παρέλευση της 31ης Δεκεμβρίου 1992. Η οικονομική συνέπεια του μέτρου αυτού, δηλαδή η αύξηση του ίδιου κεφαλαίου της LBB και λόγω αυτής η αύξηση της δυνατότητάς της να χορηγεί δάνεια, εμφανίστηκε συνεπώς από την 1η Ιανουαρίου 1993. Στην παρούσα υπόθεση δεν μπορεί να έχει χορηγηθεί κρατική ενίσχυση πριν από την ημερομηνία αυτή.

(86) Ακόμη και εάν η ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε η ενίσχυση οριστεί ότι ήταν μήνες πριν από την ημερομηνία μεταβίβασης, δηλαδή στις 16 Ιουνίου 1992, δεν πρέπει να θεωρηθεί ως δεδομένο, όπως ισχυρίζεται η Γερμανία, ότι οι αρμοδιότητες της Επιτροπής να ζητήσουν την επιστροφή της ενίσχυσης υπόκεινται στην περίοδο παραγραφής που ορίζεται στο άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999. Η Γερμανία εκτιμά ότι η απόφαση της 4ης Ιουλίου 2002 για την έναρξη της διαδικασίας ήταν η πρώτη ενέργεια της Επιτροπής για τη διακοπή της περιόδου παραγραφής, μεταξύ άλλων, επειδή στην απόφαση αυτή ζητήθηκε από τη Γερμανία για πρώτη φορά να διαβιβάσει αντίγραφο της επιστολής στο δικαιούχο της ενίσχυσης.

(87) Η Επιτροπή απορρίπτει την άποψη αυτή. Το άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 αναφέρεται σε «κάθε ενέργεια» της Επιτροπής, όχι σε επίσημη κίνηση διαδικασίας. Στην παρούσα περίπτωση, οι διάφορες ενέργειες της Επιτροπής, ιδίως οι διάφορες αιτήσεις της για την παροχή πληροφοριών όσον αφορά την LBB, και, σε κάθε περίπτωση, η αίτησή της του Σεπτεμβρίου 1999, επαρκεί για τη διακοπή της προθεσμίας. Δεν είναι αναγκαίο για την LBB να γνωρίζει τις ενέργειες της Επιτροπής. Στην απόφασή του της 10ης Απριλίου 2003 στην υπόθεση T-366/00 (Scott SA κατά Επιτροπής) ([23]) το Πρωτοδικείο όρισε ότι το γεγονός ότι ο αποδέκτης αγνοούσε την ύπαρξη αιτήσεων παροχής πληροφοριών που είχε υποβάλει η Επιτροπή δεν έχει ως αποτέλεσμα να μην παράγουν οι αιτήσεις αυτές κανένα έννομο αποτέλεσμα έναντί του. Η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να ενημερώνει τους πιθανούς ενδιαφερομένους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιούχου της ενίσχυσης, σχετικά με τις ενέργειες που αναλαμβάνει όσον αφορά παράνομες ενισχύσεις πριν από την κίνηση της διοικητικής διαδικασίας. Το Πρωτοδικείο κατέληξε συνεπώς στο συμπέρασμα ότι οι σχετικές αιτήσεις για την παροχή πληροφοριών αποτελούσαν, σύμφωνα με το άρθρο 15 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999, μια ενέργεια για τη διακοπή της προθεσμίας παραγραφής πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής, ακόμη και εάν ο αποδέκτης της ενίσχυσης δεν ενημερώθηκε εγκαίρως για την ύπαρξη της αλληλογραφίας αυτής ([24]). Επιπλέον, θεωρείται απίθανο να μη γνώριζε η LBB για την αίτηση της Επιτροπής για την παροχή πληροφοριών όταν η Γερμανία απάντησε στην αίτηση αυτή το Δεκέμβριο του 1999.

(88) Τέλος, απομένει να καθοριστεί ότι η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα στην παρούσα περίπτωση να ζητήσει την επιστροφή της ενίσχυσης.

### 2. *ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 87 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΚ*

(89) Σύμφωνα με το άρθρο 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, κρατικές ενισχύσεις ή ενισχύσεις που χορηγούνται με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η συνθήκη ΕΚ ορίζει άλλως.

#### Α.2. ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

(90) Η μεταβίβαση αποφασίστηκε από το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου για την αύξηση του κεφαλαίου της LBB μέσω της μεταβίβασης σε αυτήν των επιφορτισμένων με καθήκοντα κοινής ωφελείας WBK/IBB, των οποίων ο φορέας και ιδιοκτήτης ήταν το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου. Μέσω της μεταβίβασης αυτής αυξήθηκε κατά 1,9 δισ. DEM περίπου το υπέγγυο ίδιο κεφάλαιο της LBB που αναγνωρίστηκε για εποπτικούς λόγους με επιστολή της 24ης Φεβρουαρίου. Από το ποσό αυτό, τα 187,5 εκατ. DEM αντιστοιχούσαν στην αύξηση του ονομαστικού κεφαλαίου της LBB μέσω του ονομαστικού κεφαλαίου της WBK ([25]) και περίπου 1,715 δισ. DEM στο αποθεματικό κερδών της WBK (χωρίς το ετήσιο πλεόνασμα του 1992 ύψους σχεδόν 200 εκατ. DEM), το οποίο από τότε εμφανιζόταν ως αποθεματικό ειδικού σκοπού της IBB και αυξανόταν συνεχώς κάθε χρόνο.

(91) Η μεταφορά 1,9 δισ. DEM περίπου και η αναγνώρισή τους ως βασικού κεφαλαίου για εποπτικούς λόγους αύξησε σημαντικά τη δανειοδοτική ικανότητα της LBB και κατά τον τρόπο αυτό τη δυνατότητά της για επέκταση της ανταγωνιστικής δραστηριότητάς της. Με συντελεστή στάθμισης κινδύνου 100 % για όλες τις αξιώσεις (π.χ. από τα δάνεια σε εξωτραπεζικά ιδρύματα) και χωρίς περαιτέρω αύξηση του πρόσθετου κεφαλαίου, η δυνατότητα επιχειρηματικής επέκτασης είναι θεωρητικά 12,5 φορές το πρόσθετο ίδιο κεφάλαιο επιχειρηματικού κινδύνου (σε αυτή την περίπτωση λίγο λιγότερα από 24 δισ. DEM). Δεν είναι δυνατός ο ακριβής καθορισμός της

([23]) Συλλογή 2003, σ.II-1763.

([24]) Το ίδιο, σκέψη 60.

([25]) Το ποσό αυτό δεν καταλογίζεται από τότε στα περιουσιακά στοιχεία της IBB.

δυνατότητας αυτής σε μεμονωμένες περιπτώσεις, επειδή εξαρτάται από τη δομή του πελατολογίου, το στρατηγικό σχεδιασμό και τις απρόβλεπτες εξωτερικές επιδράσεις. Εντούτοις, δεν εξετάζεται στην έρευνα αυτή το θέμα του εάν και πώς ακριβώς ένα πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί νέα κεφάλαια.

(92) Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η IBB χρειάστηκε ακόμη ένα μέρος των κεφαλαίων για να υποστηρίξει τις αναπτυξιακές δραστηριότητες, τα μεταφερθέντα περιουσιακά στοιχεία αναγνωρίστηκαν για εποπτικούς λόγους και θα μπορούσαν επομένως να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη της ευθύνης της LBB, η οποία ανταγωνιζόταν άλλα πιστωτικά ιδρύματα. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι στην περίπτωση αυτή μεταφέρθηκαν στη LBB κρατικοί πόροι, οι οποίοι της έδωσαν οικονομικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της, εφόσον δεν έλαβε τους πόρους αυτούς υπό τις κανονικές συνθήκες οικονομίας της αγοράς.

2.β. ΕΥΝΟΪΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΙΑΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

(93) Για να διαπιστωθεί αν η μεταβίβαση κρατικών πόρων σε επιχείρηση του δημόσιου τομέα ευνοεί την επιχείρηση αυτή, οπότε αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή εφαρμόζει την αρχή του «επενδυτή που ενεργεί σύμφωνα με τους όρους της οικονομίας της αγοράς». Η αρχή αυτή έχει γίνει αποδεκτή και αναπτυχθεί περαιτέρω από το Πρωτοδικείο σε πολλές υποθέσεις, και πρόσφατα στην απόφασή του της 6ης Μαρτίου 2003 σχετικά με μια παρόμοια μεταφορά στην WestLB ([26]).

1. ***Η αρχή του ιδιώτη επενδυτή στην οικονομία της αγοράς***

(94) Σύμφωνα με την αρχή αυτή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ευνοείται συγκεκριμένη επιχείρηση όταν διατίθενται κεφάλαια υπό όρους «υπό τους οποίους ένας ιδιώτης επενδυτής ο οποίος ενεργεί υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς θα δεχόταν να χρηματοδοτήσει μια ιδιωτική επιχείρηση» ([27]). Αντίθετα, ευνοϊκή μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ στοιχειοθετείται όταν η προβλεπόμενη ρύθμιση για την αποζημίωση και/ή η χρηματοοικονομική κατάσταση της επιχείρησης είναι τέτοια που δεν είναι δυνατόν να αναμένεται μια φυσιολογική απόδοση για μια εύλογη χρονική περίοδο.

2. ***Άρθρο 295 της συνθήκης ΕΚ***

(95) Το άρθρο 295 της συνθήκης ΕΚ προβλέπει ότι η συνθήκη δεν προδικάζει με κανένα τρόπο το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη. Ωστόσο, αυτό δεν δικαιολογεί παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού της συνθήκης.

(96) Η Γερμανία ισχυρίζεται ότι δεδομένης της δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων της WBK για συγκεκριμένο σκοπό, οι εν λόγω πόροι δεν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποδοτικά με άλλο τρόπο παρά με τη μεταβίβασή τους σε παρόμοιο δημόσιο οργανισμό. Κατά συνέπεια, η πραγματοποιηθείσα μεταβίβαση αποτελούσε τον πιο συνετό από εμπορική άποψη τρόπο χρησιμοποίησης των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων. Ως εκ τούτου, υποστηρίζεται ότι οποιαδήποτε αποζημίωση για τη μεταβίβαση, δηλαδή οποιαδήποτε επιπλέον απόδοση του κεφαλαίου της WBK, αρκεί για να δικαιολογήσει τη μεταβίβαση με βάση την «αρχή του ιδιώτη επενδυτή στην οικονομία της αγοράς».

(97) Η επιχειρηματολογία αυτή δεν ευσταθεί. Είναι πιθανόν ότι η μεταβίβαση της WBK στην LBB και η δυνατότητα που απέκτησε ως εκ τούτου η LBB να χρησιμοποιήσει μέρος του κεφαλαίου WBK για την υποστήριξη των ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων της, αποτελούσε τον πιο συνετό από εμπορική άποψη τρόπο χρησιμοποίησης. Από τη στιγμή που διατίθενται δημόσια χρήματα και άλλα στοιχεία του ενεργητικού για εμπορικές δραστηριότητες στον τομέα του ανταγωνισμού, πρέπει να εφαρμόζονται οι κανόνες που ισχύουν συνήθως στην αγορά. Αυτό σημαίνει ότι εφόσον το κράτος αποφασίσει να χρησιμοποιήσει ορισμένα περιουσιακά στοιχεία για δημόσιους σκοπούς (και) από εμπορική άποψη, πρέπει να απαιτήσει αποζημίωση που αντιστοιχεί στην αποζημίωση που λαμβάνεται υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς.

3. ***Δομή της ιδιοκτησίας***

(98) Κεντρικό ερώτημα της εξέτασης αυτής, όπως διατυπώνεται από το Πρωτοδικείο στην απόφασή του στην υπόθεση WestLB με αναφορά στην προηγούμενη νομολογία, είναι αν, υπό παρεμφερείς συνθήκες, ένας ιδιώτης επενδυτής υπό τις συνήθεις συνθήκες της οικονομίας αγοράς, μεγέθους συγκρίσιμου με το μέγεθος των οργανισμών που διαχειρίζονται τον δημόσιο τομέα, θα είχε προβεί στην εν λόγω εισφορά κεφαλαίων ([28]). Τελικά, όπως επισήμανε επίσης το δικαστήριο αναφερόμενο σε άλλες αποφάσεις, «η σύγκριση μεταξύ της συμπεριφοράς δημόσιου και ιδιώτη επενδυτή πρέπει να στοιχειοθετηθεί ενόψει της συμπεριφοράς που θα επιδείκνυε, κατά την επίδικη πράξη, ιδιώτης επενδυτής, βάσει των διαθεσίμων τότε στοιχείων και των προβλέψιμων τότε εξελίξεων» ([29]). Έτσι καθίσταται σαφές ότι η εξέταση πρέπει να επικεντρωθεί στη χρονική περίοδο της επένδυσης και στις υφιστάμενες την περίοδο εκείνη εύλογες προσδοκίες ενός επενδυτή, δηλ. βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών. Οι προσδοκίες αυτές αφορούν κυρίως την πιθανή απόδοση.

(99) Το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου ήταν ο μόνος ιδιοκτήτης της LBB (και της WBK). Ακόμη και αν η κατάσταση αυτή έδινε τη δυνατότητα να ληφθεί ως βάση η προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη μόνο το σταθερό, συμφωνημένο ποσοστό αποζημίωσης — κατά μέσο όρο 0,25 % του μέρους του αποθεματικού ειδικού σκοπού που χρησιμοποίησε η LBB από το Δεκέμβριο του 1995 —, η ιδιοκτησία του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην περίπτωση αυτή για να δικαιολογήσει τη χαμηλή άμεση αποζημίωση.

(100) Προϋπόθεση για την αναφορά της ιδιότητας του ιδιοκτήτη του ομόσπονδου κρατιδίου του Βερολίνου ως αιτιολόγησης ήταν η ύπαρξη κατάλληλου επιχειρησιακού σχεδίου, μιας πραγματογνωμοσύνης για τον καθορισμό της αξίας ή μιας εκτίμησης των αναμενόμενων αποδόσεων των σχετικών επενδύσεων. Εκείνη τη χρονική περίοδο δεν υπήρχαν αυτά. Η Επιτροπή δεν διαθέτει συνεπώς κανένα μέσο ελέγχου των δηλώσεων του ομόσπονδου κρατιδίου.

([26]) Βλέπε υποσημείωση 3.

([27]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη: Εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 5 της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ της Επιτροπής επί των δημοσίων επιχειρήσεων στον κλάδο της μεταποίησης, ΕΕ C 307, της 13.11.1993, σ. 3, σημείο 11. Ακόμη και αν στην ανακοίνωση αυτή γίνεται ρητή αναφορά στον κλάδο της μεταποίησης, αναμφίβολα η αρχή αυτή ισχύει και για όλους τους άλλους κλάδους. Όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η αρχή αυτή επιβεβαιώθηκε με μια σειρά από αποφάσεις της Επιτροπής, όπως στις υποθέσεις Crédit Ly-onnais (ΕΕ L 221, της 8.8.1998, σ. 28) και GAN (ΕΕ L 78, της 16.3.1998, σ. 1).

([28]) Βλέπε υποσημείωση 3, σκέψη 245.

([29]) Βλέπε υποσημείωση 3, σκέψη 246.

(101) Επομένως, η Επιτροπή θεωρεί ότι σε αυτή την περίπτωση η κατάλληλη αποζημίωση πρέπει να καθοριστεί με βάση την άμεση, σύμφωνη με τις συνθήκες της αγοράς, αποζημίωση.

4. ***Αποζημίωση και στοιχεία της αποζημίωσης***

**Κεφαλαιακή βάση για τον υπολογισμό της αποζημίωσης**

(102) Με βάση την προσέγγιση που εφαρμόστηκε στην απόφαση 2000/392/ΕΚ και επιβεβαιώθηκε από το Πρωτοδικείο, κατ' αρχήν πρέπει να χορηγείται αποζημίωση για τη συνολική αξία των μεταβιβαζόμενων περιουσιακών στοιχείων. Δεδομένου ότι η BAKred αναγνώρισε άμεσα το πλήρες ποσό ως βασικό κεφάλαιο, τα ποσά αυτά ήταν διαθέσιμα στην LBB για την κάλυψη της ευθύνης της από την 1η Ιανουαρίου 1993 και μετά, με εξαίρεση τα ποσά που απαιτούνταν κάθε χρόνο για τις αναπτυξιακές δραστηριότητες. Από τα ποσά που αυξάνονται κάθε χρόνο από τότε πρέπει όμως να αφαιρείται κάθε φορά το κεφάλαιο που απαιτείται για την υποστήριξη των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, το οποίο δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει η LBB.

(103) Οι τιμές της περιουσίας ειδικού σκοπού των WBK/IBB και το απαιτούμενο κεφάλαιο για τις αναπτυξιακές δραστηριότητες της IBB ήταν ποικίλες ή αυξάνονταν συνεχώς από τις αρχές του 1993. Οι τιμές παρατίθενται στον πίνακα της αιτιολογικής σκέψης 142.

(104) Το ονομαστικό κεφάλαιο των WBK/IBB αξίας 187,5 εκατ. DEM που μεταφέρθηκε στο ονομαστικό κεφάλαιο της LBB ήταν ρευστό κεφάλαιο. Το 1994 το 75,01 % της LBB πωλήθηκε στη BGB, το 1998 το υπόλοιπο 24,99 % των μετοχών πωλήθηκε στη BGB σε τιμή 1,5 δισ. DEM. Κατά συνέπεια, το ονομαστικό κεφάλαιο έπρεπε να καταλογιστεί στη BGB από το 1988.

(105) Υπάρχουν συνεπώς τρεις βάσεις για τον υπολογισμό μιας κατάλληλης αποζημίωσης: πρώτον, το ρευστό κεφάλαιο ύψους 187,5 εκατ. DEM για το 1993, με προσθήκη 46,9 εκατ. DEM (αντιστοιχεί στο 24,99 % των μετοχών) για τα έτη από το 1994 έως το 1997· δεύτερον, το αποθεματικό ειδικού σκοπού και τρίτον, οι πόροι που απαιτούνται για τις προωθητικές δραστηριότητες. Επειδή για τα δύο πρώτα μέσα πρέπει να τεθούν οι ίδιες ελάχιστες αποδόσεις, μπορούν να εξεταστούν κατ' αρχάς μαζί παρακάτω.

**Κατάλληλη αποζημίωση για το ονομαστικό κεφάλαιο**

(106) Οι επενδύσεις διαφορετικής οικονομικής ποιότητας απαιτούν και διαφορετική απόδοση. Κατά συνέπεια, όταν εξετάζεται κατά πόσο μια επένδυση είναι αποδεκτή για ένα ιδιώτη επενδυτή στην οικονομία της αγοράς, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική φύση του επίμαχου χρηματοδοτικού μέτρου και η αξία του κεφαλαίου που παρέχεται στην LBB.

**Σύγκριση με άλλα μέσα μετοχικού κεφαλαίου**

(107) Σημαντικός παράγοντας για τον καθορισμό της κατάλληλης αποζημίωσης είναι με ποια άλλα μέσα μετοχικού κεφαλαίου μπορεί να συγκριθεί η μεταφορά των πόρων της WBK, επειδή στην αγορά η αποζημίωση για τους διάφορους οργανισμούς ποικίλλει από το ένα μέσο στο άλλο. Για τους σκοπούς της συμφωνίας, η BdB, το ομόσπονδο κρατίδιο και η LBB λαμβάνουν ως βάση τη συγκρισιμότητα με μια επένδυση εταιρικού κεφαλαίου.

(108) Η Επιτροπή πιστεύει επίσης ότι η μεταφορά της WBK μοιάζει περισσότερο με επένδυση εταιρικού κεφαλαίου. Για το ονομαστικό κεφάλαιο αυτό μπορεί να προϋποτεθεί αναμφισβήτητα και δεν απαιτείται εδώ περαιτέρω εξέταση. Αυτό ισχύει όμως και για το αποθεματικό ειδικού σκοπού, το οποίο αναγνωρίστηκε επίσης από τη BAKred ως βασικό κεφάλαιο.

(109) Στο πλαίσιο αυτό πρέπει πρώτα να τονιστεί ότι το σχετικά ευρύ φάσμα καινοτόμων μέσων μετοχικού κεφαλαίου, που είναι πλέον στη διάθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε διάφορες χώρες, δεν υπήρχε ακόμη στη Γερμανία όταν αποφασίστηκε το 1993 η μεταβίβαση της WBK στην LBB. Ορισμένα από τα μέσα αυτά αναπτύχθηκαν έκτοτε, άλλα υπήρχαν ήδη αλλά δεν ήταν αναγνωρισμένα στη Γερμανία. Κατά συνέπεια, η σύγκριση του αποθεματικού ειδικού σκοπού με τέτοια καινοτόμα μέσα, τα περισσότερα από τα οποία αναπτύχθηκαν αργότερα και μερικά ήταν διαθέσιμα μόνο σε άλλες χώρες, δεν είναι πειστική.

(110) Η Επιτροπή θεωρεί επίσης ότι μια σύγκριση με τις σιωπηρές εισφορές δεν ενδείκνυται για τον καθορισμό της κατάλληλης αποζημίωσης όσον αφορά το αποθεματικό ειδικού σκοπού που αναγνωρίστηκε ως βασικό κεφάλαιο. Η Επιτροπή λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη της το γεγονός ότι η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων δεν πραγματοποιήθηκε με τη μορφή σιωπηρής εισφοράς αλλά ως αποθεματικό ειδικού σκοπού. Η BAKred αναγνώρισε επίσης τη μεταφορά ως αποθεματικό και όχι ως σιωπηρή εισφορά σύμφωνα με το άρθρο 10 του KWG. Το γεγονός ότι η γερμανική εποπτική αρχή θεώρησε το κεφάλαιο ως αποθεματικό ενισχύει την άποψη ότι το κεφάλαιο που διατέθηκε έμοιαζε μάλλον με εταιρικό κεφάλαιο παρά με αφανείς εισφορές.

(111) Επιπλέον, ο κίνδυνος απώλειας, τουλάχιστον μερικής, του μεταβιβασθέντος κεφαλαίου σε περίπτωση αφερεγγυότητας ή εκκαθάρισης δεν υπολείπεται του κινδύνου μιας επένδυσης εταιρικού κεφαλαίου, δεδομένου ότι τα περιουσιακά στοιχεία της WBK συνιστούν σημαντικό τμήμα του ίδιου κεφαλαίου της LBB και η LBB επί σειρά ετών κάλυπτε μεγάλο μέρος των περιουσιακών στοιχείων που τέθηκαν στη διάθεσή της με στοιχεία ενεργητικού κινδύνου.

**Το κόστος της ρευστότητας του αποθεματικού ειδικού σκοπού**

(112) Μια «κανονική» εισφορά κεφαλαίου σε μια τράπεζα την εφοδιάζει τόσο με ρευστά περιουσιακά στοιχεία όσο και με μια βάση ίδιων κεφαλαίων που απαιτούν οι εποπτικές αρχές για την επέκταση των δραστηριοτήτων της. Για να μπορέσει να χρησιμοποιήσει πλήρως το κεφάλαιο, δηλαδή για να επεκτείνει τα 100 % σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο στοιχεία του ενεργητικού της με συντελεστή 12,5 (100 διά του συντελεστή φερεγγυότητας 8 %), η τράπεζα πρέπει να αναχρηματοδοτήσει τον εαυτό της 11,5 φορές. Με απλά λόγια, αυτό σημαίνει ότι η διαφορά ανάμεσα στις 12,5 φορές που εισπράχθηκε τόκος και στις 11,5 φορές που καταβλήθηκε τόκος μείον άλλα έξοδα της τράπεζας (π.χ. διοίκηση) μας δίνει το κέρδος του ίδιου κεφαλαίου ([30]).

([30]) Βέβαια στην πραγματικότητα η κατάσταση είναι πιο περίπλοκη, λόγω π.χ. των εκτός ισολογισμού στοιχείων, της διαφορετικής στάθμισης των στοιχείων του ενεργητικού ή των στοιχείων 'σίγουρης απόδοσης. Ωστόσο, τα βασικά σημεία του σκεπτικού παραμένουν τα ίδια.

(113) Εκτός από το ονομαστικό κεφάλαιο ύψους 187,5 εκατ. DEM, η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων της WBK στην LBB δεν δημιούργησε στην αρχή καμία ρευστότητα. Η LBB θα είχε πρόσθετο κόστος χρηματοδότησης ίσο με το ποσό του κεφαλαίου, εάν αντλούσε τους απαραίτητους πόρους από τις χρηματαγορές προκειμένου να εξαντλήσει όλες τις πρόσθετες επιχειρηματικές δυνατότητες που της προσέδωσε το πρόσθετο κεφάλαιο, δηλαδή για να αυξήσει κατά 12,5 φορές σε σχέση με το ποσό του κεφαλαίου τα σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία (ή για να διατηρήσει σε αυτό το επίπεδο τα υπάρχοντα περιουσιακά στοιχεία.) ([31]).

(114) Λόγω των συμπληρωματικών αυτών εξόδων, τα οποία δεν προκύπτουν σε περίπτωση εισφοράς ίδιου κεφαλαίου με άλλη μορφή, ο καθορισμός της κατάλληλης αποζημίωσης θα πρέπει να μειωθεί αντίστοιχα. Ένας επενδυτής στην οικονομία της αγοράς δεν θα περίμενε να λάβει την ίδια αποζημίωση όπως στην περίπτωση εισφοράς κεφαλαίου.

(115) Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι δεν χρειάζεται να ληφθεί υπόψη το συνολικό επιτόκιο αναχρηματοδότησης. Το κόστος αναχρηματοδότησης αποτελεί λειτουργική δαπάνη και κατά συνέπεια μειώνει το φορολογήσιμο εισόδημα. Το καθαρό αποτέλεσμα της τράπεζας δεν μειώνεται εξάλλου κατά το ποσό των επιπλέον καταβληθέντων τόκων. Μέρος των εξόδων αυτών απορροφώνται από το μειωμένο φόρο νομικών προσώπων. Μόνο το καθαρό κόστος θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ως πρόσθετη επιβάρυνση για τη LBB λόγω της ιδιάζουσας φύσης του μεταβιβασθέντος κεφαλαίου. Για τον λόγο αυτό η Επιτροπή αποδέχεται ότι η LBB έχει πρόσθετο «κόστος ρευστότητας», το ύψος του οποίου ισούται με «το κόστος της αναχρηματοδότησης μείον τους φόρους εταιρειών».

(116) Στις διαπραγματεύσεις για τη συμφωνία, τα μέρη έλαβαν ως βάση, όπως στην περίπτωση της Hamburgische Landsbank, στην οποία η μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα, ένα μακροπρόθεσμο ποσοστό μηδενικού κινδύνου 7,23 %. Επιπλέον, τα μέρη συμφώνησαν να λάβουν υπόψη έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή ύψους 50 % ([32]). Με τον τρόπο αυτό τα μέρη κατέληξαν σε ένα καθαρό επιτόκιο αναχρηματοδότησης 6,32 % και, έτσι, σε μια αντίστοιχη έκπτωση λόγω έλλειψης ρευστότητας. Η έκπτωση αυτή ισχύει μόνο για το αποθεματικό ειδικού σκοπού.

**Καθορισμός της αναμενόμενης ελάχιστης αποζημίωσης για το αποθεματικό ειδικού σκοπούκαι το ονομαστικό κεφάλαιο**

(117) Για την εκτίμηση της αναμενόμενης μελλοντικής απόδοσης, ο επενδυτής στην οικονομία της αγοράς βασίζεται σε ιστορικές μέσες αποδόσεις, που εν γένει αντικατοπτρίζουν τις προοπτικές μελλοντικής απόδοσης, αλλά και στα συμπεράσματα που εξάγει κυρίως από την ανάλυση του επιχειρηματικού μοντέλου που εφάρμοζε η επιχείρηση την εποχή της επένδυσης, τη στρατηγική και την ποιότητα της διοίκησης της επιχείρησης ή τις προοπτικές του σχετικού επιχειρηματικού κλάδου. Οι επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη από κεφάλαιο, πρέπει να πείσουν τους πιθανούς επενδυτές ότι, μακροπρόθεσμα, είναι σε θέση να επιτύχουν τουλάχιστον τη μέση απόδοση, η οποία μπορεί να αναμένεται για συγκρίσιμες επιχειρήσεις όσον αφορά το επίπεδο κινδύνου και τον οικονομικό κλάδο. Σε περίπτωση που μια επιχείρηση δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις προσδοκίες αυτές για μια τουλάχιστον μέση απόδοση, ο επενδυτής δεν προβαίνει στην επένδυση και εξετάζει την περίπτωση επένδυσης σε άλλη επιχείρηση, η οποία παρουσιάζει καλύτερες προοπτικές με το ίδιο επίπεδο κινδύνου.

(118) Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι για τον προσδιορισμό της κατάλληλης ελάχιστης αποζημίωσης, των οποίων το φάσμα περιλαμβάνει από διάφορες παραλλαγές της μεθόδου χρηματοδότησης έως την μέθοδο του μοντέλου CAPM. Για να συγκεκριμενοποιηθούν οι διαφορετικές εκτιμήσεις είναι σκόπιμο να γίνει διάκριση μεταξύ δύο συνισταμένων, της απόδοσης μηδενικού κινδύνου και του επασφάλιστρου κινδύνου ειδικά για την επένδυση: κατάλληλη ελάχιστη απόδοση μιας επισφαλούς επένδυσης κατά συνέπεια = βασικό ποσοστό μηδενικού κινδύνου + επασφάλιστρο κινδύνου της επισφαλούς επένδυσης. Η κατάλληλη ελάχιστη απόδοση μιας επισφαλούς επένδυσης μπορεί κατά συνέπεια να οριστθεί ως το άθροισμα του ποσοστού απόδοσης μηδενικού κινδύνου και του πρόσθετου επασφάλιστρου κινδύνου για την ανάληψη του κινδύνου για τη συγκεκριμένη επένδυση

(119) Τη βάση για τον προσδιορισμό της απόδοσης αποτελεί μια επένδυση που δεν παρουσιάζει κανένα κίνδυνο αθέτησης και της οποίας η απόδοση εικάζεται ότι δεν υπόκειται σε κινδύνους. Συνήθως, η αναμενόμενη απόδοση των κρατικών ομολόγων σταθερού επιτοκίου χρησιμοποιείται για τον καθορισμό του βασικού ποσοστού μηδενικού κινδύνου (ή ενός δείκτη βασιζόμενου σε τέτοια χρεόγραφα), μολονότι αυτά αποτελούν επένδυση συγκριτικά χαμηλού κινδύνου. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορές μεταξύ των διαφορετικών μεθόδων όσον αφορά τον καθορισμό του επασφάλιστρου κινδύνου:

— *Μέθοδος χρηματοδότησης*: Η απόδοση που αναμένει κάποιος επενδυτής από το κεφάλαιό του αντιπροσωπεύει, για την τράπεζα που χρησιμοποιεί το κεφάλαιο, μελλοντικό κόστος χρηματοδότησης. Με τη μέθοδο αυτή προσδιορίζεται πρώτα κατ' αρχήν το ιστορικό κόστος του ίδιου κεφαλαίου άλλων συγκρίσιμων τραπεζών. Ο αριθμητικός μέσος όρος του ιστορικού κόστους του κεφαλαίου συγκρίνεται εν συνεχεία με το αναμενόμενο κόστος του ίδιου κεφαλαίου και κατ' αυτόν τον τρόπο με την απόδοση που αναμένει ο επενδυτής.

— *Μέθοδος χρηματοδότησης με σύνθετο ρυθμό ετήσιας ανάπτυξης (Compound Annual Growth Rate)*: Στο επίκεντρο αυτής της μεθόδου βρίσκεται η χρησιμοποίηση του γεωμετρικού αντί του αριθμητικού μέσου όρου.

— *Μοντέλο αποτίμησης ενεργητικού και κεφαλαίου*: Το υπόδειγμα αποτίμησης κεφαλαιουχικών στοιχείων (Capital Asset Pricing Model-CAPM) είναι το γνωστότερο και συχνότερα χρησιμοποιούμενο μοντέλο στον σύγχρονο χρηματοπιστωτικό τομέα, βάσει του οποίου μπορεί να προσδιοριστεί η αναμενόμενη απόδοση του επενδυτή με τη χρησιμοποίηση του ακόλουθου τύπου: Αναμενόμενη απόδοση = επιτόκιο μηδενικού κινδύνου + Επασφάλιστρο κινδύνου της αγοράς x βήτα. Με τον συντελεστή βήτα ποσοτικοποιείται ο κίνδυνος μιας επιχείρησης σε σχέση με τον συνολικό κίνδυνο όλων των επιχειρήσεων. Το επασφάλιστρο κινδύνου για τη συγκεκριμένη επένδυση προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του επασφάλιστρου κινδύνου της αγοράς με το συντελεστή βήτα.

([31]) Η κατάσταση δεν μεταβάλλεται εάν ληφθεί υπόψη η δυνατότητα άντλησης συμπληρωματικών ίδιων κεφαλαίων ως το ποσό του βασικού ίδιου κεφαλαίου (συντελεστής 25 αντί για 12,5 για το βασικό ίδιο κεφάλαιο).

([32]) Σύμφωνα με τα έγγραφα που διαβίβασαν οι γερμανικές αρχές, ο φόρος επί των καθαρών κερδών νομικού προσώπου ανερχόταν σε ποσοστό 46 % το 1992 προσαυξημένο με την επιβάρυνση αλληλεγγύης 7,5 % (δηλαδή συνολικά 49,75 %). Ο συνολικός φορολογικός συντελεστής το 1993 μειώθηκε σε 46 %. Από το 1994 έως το 2000 ήταν 49,5 %. Από το 2001 και έπειτα, ο συνολικός συντελεστής είναι 30 %.

(120) Το CAPM είναι η επικρατούσα μέθοδος για τον υπολογισμό της απόδοσης των επενδύσεων μεγάλων εισηγμένων στο χρηματιστήριο επιχειρήσεων. Δεδομένου ότι η LBB δεν είναι εισηγμένη σε χρηματιστήριο δεν είναι δυνατό ο προσδιορισμός του συντελεστή βήτα. Συνεπώς, η εφαρμογή του μοντέλου CAPM είναι δυνατή μόνον βάσει ενός εκτιμώμενου συντελεστή βήτα.

(121) Η Γερμανία είναι γενικά επιφυλακτική όσον αφορά την εφαρμογή του CAPM. Εντούτοις, τα μέρη χρησιμοποίησαν τελικά ως βάση στη συμφωνία τους το CAPM και προέκυψε αποζημίωση ύψους 10,19 % για τη μεταβίβαση του ονομαστικού κεφαλαίου και του αποθεματικού ειδικού σκοπού στην LBB.

(122) Τα μέρη δέχθηκαν ως βάση των υπολογισμών τους το CAPM και χρησιμοποίησαν ως βασικό επιτόκιο μηδενικού κινδύνου για την LBB ποσοστό 7,23 % για τις 31 Δεκεμβρίου 1991. Τα εν λόγω επιτόκια καθορίστηκαν βάσει της υπόθεσης ότι τα περιουσιακά στοιχεία της WBK θα είναι διαρκώς στη διάθεση της LBB. Για το λόγο αυτό, τα μέρη αποφάσισαν να μη χρησιμοποιήσουν ένα ποσοστό απόδοσης μηδενικού κινδύνου παρατηρούμενου στην αγορά σε μια δεδομένη περίοδο αναφοράς υπέρ μιας δεδομένης επενδυτικής περιόδου (π.χ. 10 έτη απόδοσης για τα ομόλογα), με το σκεπτικό ότι έτσι δεν λαμβάνεται υπόψη ο κίνδυνος επανεπένδυσης ήτοι ο κίνδυνος να μην είναι δυνατό να γίνει νέα επένδυση με το ίδιο επιτόκιο μετά την παρέλευση της επενδυτικής περιόδου. Κατά την άποψη των μερών, ο καλύτερος τρόπος για να ληφθεί υπόψη ο επενδυτικός κίνδυνος είναι να καταρτισθεί ένας δείκτης συνολικής απόδοσης (Total Return Index). Προς τούτο, τα μέρη χρησιμοποίησαν τον δείκτη επιδόσεων (Performance Index) REX10 που καταρτίζει η Deutsche Börse AG ο οποίος αντικατοπτρίζει τις επιδόσεις μιας επένδυσης σε κρατικά ομόλογα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας διάρκειας ακριβώς δέκα ετών. Η χρησιμοποιηθείσα σειρά περιλαμβάνει τις τιμές του δείκτη αυτού στο τέλος κάθε έτους, από το 1970 και μετά. Τα μέρη, ως εκ τούτου, υπολόγισαν την ετήσια απόδοση, η οποία αντικατοπτρίζει την τάση του δείκτη REX10 Performance Index την περίοδο 1970-1991, καταλήγοντας στο προαναφερθέν βασικό επιτόκιο 7,23 % (για τις 31 Δεκεμβρίου 1992).

(123) Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα εισφερθέντα κεφάλαια έπρεπε να είναι διαρκώς στη διάθεση της LBB, ο τρόπος υπολογισμού των βασικών επιτοκίων κρίνεται κατάλληλος στην προκειμένη ειδική περίπτωση. Εκτός αυτού, ο δείκτης REX10 Performance Index αποτελεί γενικώς αναγνωρισμένη πηγή δεδομένων. Συνεπώς, τα υπολογισθέντα βασικά επιτόκια φαίνονται, εν προκειμένω, κατάλληλα.

(124) Ο υπολογισμός του συντελεστή βήτα σε 0,74 βασίστηκε σε έκθεση της KPMG όσον αφορά τους αποκαλούμενους προσαρμοσμένους συντελεστές βήτα όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εισηγμένα στο γερμανικό χρηματιστήριο, οι οποίοι είναι στη διάθεση της Επιτροπής. Με βάση αυτή την έκθεση και λαμβανομένης υπόψη της στρατηγικής της LBB, αυτός ο συντελεστής βήτα μπορεί να θεωρηθεί ως κατάλληλος.

(125) Η Επιτροπή θεωρεί επίσης ότι δικαιολογείται επασφάλιστρο κινδύνου αγοράς 4,0 %. Ήδη κατά τη διαδικασία που οδήγησε στην απόφαση 2000/392/ΕΚ, το γενικό μακροπρόθεσμο επασφάλιστρο κινδύνου αγοράς, δηλαδή η διαφορά ανάμεσα στη μακροπρόθεσμη μέση απόδοση ενός συνηθισμένου χαρτοφυλακίου μετοχών και στην απόδοση κρατικών ομολόγων, εφαρμόστηκε πολλές φορές. Στη μελέτη σχετικά με την εν λόγω διαδικασία είχε καθοριστεί ένα φάσμα διακύμανσης 3 % έως 5 % ανάλογα με τη μέθοδο, το χρονικό διάστημα και τη βάση δεδομένων. Σε μία μελέτη που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της BdB ο υπολογισμός έγινε με 3,16 % και 5 %, ενώ σε μία άλλη μελέτη με 4,5 % και 5 %. Η Lehman Brothers υπολόγισε για λογαριασμό της WestLB με 4 %. Με βάση αυτά τα δεδομένα η Επιτροπή δεν έχει λόγο να μη δεχθεί το επασφάλιστρο κινδύνου της αγοράς που χρησιμοποιήθηκε στη συμφωνία για τη συγκεκριμένη περίπτωση. Βασιζόμενη στο CAPM, η Επιτροπή δεν έχει καμία αμφιβολία ότι η αποζημίωση που καθόρισαν τα δύο μέρη μπορεί να θεωρηθεί ως κατάλληλη.

(126) Ως εκ τούτου, η Επιτροπή καθορίζει το ποσοστό για την κατάλληλη ελάχιστη αποζημίωση σε 10,19 % ετησίως μετά τους φόρους (και στις δύο περιπτώσεις μετά την επιβολή του φόρου επιχειρήσεων και πριν την επιβολή του φόρου επενδυτών).

**Καμία προσαύξηση της απόδοσης λόγω πλήρους ιδιοκτησίας**

(127) Πρέπει να ελεγχθεί αν υπάρχουν λόγοι προσαρμογής της καθορισθείσας ελάχιστης αποζημίωσης. Σύμφωνα με τη μέθοδο που εφαρμόστηκε στις άλλες περιπτώσεις Landesbank, τα ακόλουθα τρία χαρακτηριστικά μπορούν να δικαιολογήσουν μια τέτοια προσαύξηση ως ιδιαιτερότητα της συναλλαγής: πρώτον την αποφευχθείσα έκδοση νέων μετοχών και σχετικών δικαιωμάτων ψήφου, δεύτερον το εξαιρετικό μέγεθος της μεταβιβασθείσας περιουσίας και τρίτον την έλλειψη δυνατοτήτων υποκατάστασης της επένδυσης.

(128) Όπως και στις άλλες διαδικασίες, η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι δικαιολογούνται οι προσαυξήσεις όσον αφορά τις δύο τελευταίες πτυχές. Όσον αφορά την αποφευχθείσα έκδοση νέων μετοχών και σχετικών δικαιωμάτων ψήφου, δεν είναι επίσης δυνατή καμία προσαύξηση επειδή το ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου κατείχε ήδη το 100 % των ψήφων.

**Καμία μείωση της αποζημίωσης λόγω της συμφωνίας για κατ' αποκοπή αποζημίωση**

(129) Στην περίπτωση των μετοχών, η αποζημίωση εξαρτάται άμεσα από την επίδοση της εταιρείας και εκφράζεται κυρίως σε μερίσματα και σε συμμετοχή στην αύξηση της αξίας της επιχείρησης (π.χ. μέσω της αύξησης της αξίας των μετοχών της επιχείρησης). Το ομόσπονδο κρατίδιο λαμβάνει κατ' αποκοπή αποζημίωση της οποίας το επίπεδο πρέπει να περιλαμβάνει και τα δύο προαναφερόμενα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την αμοιβή για «κανονικές» εισφορές μετοχικού κεφαλαίου. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι το γεγονός ότι το ομόσπονδο κρατίδιο λαμβάνει πάγια αποζημίωση αντί για αποζημίωση άμεσα συνδεόμενη με τις επιδόσεις της LBB αποτελεί οικονομικό πλεονέκτημα που δικαιολογεί τη μείωση του συντελεστή αποζημίωσης. Το αν η σταθερή αυτή αποζημίωση αποτελεί πλεονέκτημα σε σύγκριση με μια μεταβλητή αποζημίωση ανάλογη προς τα κέρδη της επιχείρησης, εξαρτάται από τις μελλοντικές επιδόσεις της τελευταίας. Αν οι επιδόσεις χειροτερεύσουν, ο ενιαίος συντελεστής αποτελεί πλεονέκτημα για τον επενδυτή, αλλά αν η επίδοση είναι καλύτερη από την αναμενόμενη, ο συντελεστής συνιστά μειονέκτημα. Η πραγματική εξέλιξη, όμως, δεν δύναται να ληφθεί υπόψη εκ των υστέρων για τον χαρακτηρισμό της επενδυτικής απόφασης. Βάσει των ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν πρέπει να μειωθεί ο συντελεστής.

**Συνολική αποζημίωση για το ονομαστικό κεφάλαιο και το αποθεματικό ειδικού σκοπού**

(130) Βάσει όλων αυτών των εκτιμήσεων, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συνήθης στην αγορά ελάχιστη απόδοση για το κεφάλαιο και το αποθεματικό ειδικού σκοπού ανέρχεται σε 10,19 % ετησίως (μετά το φόρο επιχειρήσεων). Όσον αφορά την έλλειψη ρευστότητας στα αποθεματικά ειδικού σκοπού, πρέπει να αφαιρεθεί από τον αριθμό αυτό 6,32 % για το καθαρό κόστος αναχρηματοδότησης.

**Κατάλληλη αποζημίωση για τα ποσά που απαιτούνταιγια τις δραστηριότητες στεγαστικής ανάπτυξης**

(131) Τα ποσά που απαιτούνται για τις αναπτυξιακές δραστηριότητες ανάπτυξης αντιπροσωπεύουν υλική αξία για τη LBB και ο οικονομικός τους ρόλος μπορεί να συγκριθεί με αυτόν μιας εγγύησης. Για να αναλάβει τέτοιον κίνδυνο, ένας ιδιώτης επενδυτής στην οικονομία της αγοράς θα ζητούσε κατάλληλη αποζημίωση. Η συμφωνία μεταξύ της BdB, του ομόσπονδου κρατιδίου και της LBB δεν θίγει το εν λόγω θέμα.

(132) Η Γερμανία θεωρεί στην περίπτωση της WestLB ([33]) ως κατάλληλο ποσοστό αποζημίωσης το 0,3 % προ φόρων. Λόγω του ότι είναι κατ' αρχήν συγκρίσιμες η WestLB και η BayernLB και ελλείψει άλλων επιχειρημάτων, η Επιτροπή πιστεύει ότι η εν λόγω αποζημίωση αντιστοιχεί σε εκείνη που χρειάστηκε να καταβάλει η LBB στις αρχές της δεκαετίας του 1990 για μια σύμβαση τριτεγγύησης που συνήψε στην αγορά προς όφελός της.

(133) Ωστόσο, οι λόγοι βάσει των οποίων αυξήθηκε το βασικό ποσοστό και οι οποίοι αναφέρονται στην απόφαση 2000/392/ΕΚ, δεν ισχύουν στην περίπτωση αυτή. Στην απόφαση 2000/392/ΕΚ το προαναφερόμενο ποσοστό του 0,3 % (προ φόρων) προσαυξήθηκε κατά 0,3 % ετησίως, επειδή, αφενός, οι τριτεγγυήσεις συνδέονται συνήθως με συγκεκριμένες συναλλαγές και είναι περιορισμένης διάρκειας (που δεν συνέβη στην περίπτωση της WestLB) και, αφετέρου, το ποσό των 3,4 δισ. DEM που διετέθη στην WestLB υπερέβαινε το όριο των ποσών που καλύπτονται συνήθως με τέτοιες τραπεζικές εγγυήσεις.

(134) Μια αύξηση της αποζημίωσης του 0,3 % λόγω του ιδιαίτερα υψηλού ποσού της «εγγύησης» δεν θεωρείται ενδεδειγμένη για ποσό περίπου 170 έως 350 εκατ. DEM. Για τους ίδιους λόγους για τους οποίους δεν αυξήθηκε η αποζημίωση όσον αφορά το διαθέσιμο κεφάλαιο για τις ανταγωνιστικές δραστηριότητες η Επιτροπή αμφιβάλλει εάν μπορεί να αυξηθεί το εν λόγω ποσοστό με το επιχείρημα ότι τα περιουσιακά στοιχεία WBK είναι στη διάθεση της NordLB ουσιαστικά χωρίς κανένα περιορισμό, εφόσον το ομόσπονδο κρατίδιο είχε τη δυνατότητα να αφαιρέσει από την LBB τα περιουσιακά στοιχεία, πράγμα που έπραξε στο τέλος του Αυγούστου του 2004.

(135) Η πριμοδότηση εγγύησης αποτελεί λειτουργική δαπάνη για την LBB και ως εκ τούτου μειώνει τα φορολογήσιμα κέρδη. Η αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί για τα περιουσιακά στοιχεία της WBK καταβάλλεται από τα κέρδη μετά τους φόρους. Ως εκ τούτου, το ποσοστό του 0,3 % πρέπει κατ' αρχήν να προσαρμοστεί βάσει του φορολογικού συντελεστή. Όπως και για το κόστος αναχρηματοδότησης, η Επιτροπή, στην περίπτωση αυτή προς όφελος της LBB, λαμβάνει υπόψη της ενιαίο συνολικό φορολογικό συντελεστή της τάξης του 50 %. Επομένως, η Επιτροπή καθορίζει το συντελεστή σε 0,15 % ετησίως μετά τους φόρους.

5. ***Στοιχείο ενίσχυσης***

(136) Όπως υπολογίζεται ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι σύμφωνη με τους όρους της αγοράς η αποζημίωση της τάξης του 10,19 % ετησίως μετά τη φορολογία για το ονομαστικό κεφάλαιο, της τάξης του 6,75 % ετησίως μετά τη φορολογία για το μέρος του αποθεματικού ειδικού σκοπού το οποίο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από την LBB για την υποστήριξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της και της τάξης του 0,15 % ετησίως μετά τη φορολογία για ποσά που απαιτούνται για τη στεγαστική ανάπτυξη, αλλά τα οποία εμφανίζονται στον ισολογισμό ως ίδιο κεφάλαιο.

(137) Από τις προαναφερόμενες βάσεις υπολογισμού και αποζημιώσεις για τα διάφορα είδη του μεταβιβαζόμενου κεφαλαίου προκύπτουν τα ποσά που εμφαίνονται στον πίνακα της αιτιολογικής σκέψης 142, τα οποία πρέπει να καταβληθούν ως κατάλληλη αποζημίωση για κάθε στοιχείο και έτος.

(138) Έναντι αυτών πρέπει να τεθούν τα ποσά που είχαν συμφωνηθεί ήδη κατά τη χρονική στιγμή της επένδυσης ως στοιχεία της αποζημίωσης, που είναι, κατά την άποψη της Επιτροπής, μόνο η συμφωνημένη αποζημίωση κυμαινόμενου ύψους (βλ. πίνακα στην αιτιολογική σκέψη 142) ανάλογα με τη χρησιμοποίηση του αποθεματικού ειδικού σκοπού. Άλλα στοιχεία, όπως η επίτευξη αυξήσεων της αξίας που παρουσίασε η Γερμανία, και η διανομή μερισμάτων ύψους 238 εκατ. DEM το 1993 δεν μπορούν να αντισταθμιστούν.

(139) Η Γερμανία ισχυρίστηκε ότι οι αυξήσεις της αξίας που επετεύχθησαν κατά τις δύο πωλήσεις το 1994 και το 1998, καθώς και η διανομή μερισμάτων ύψους 238 εκατ. DEM πρέπει να αφαιρεθούν από την αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί. Ωστόσο, οι πληρωμές που έγιναν και οι αυξήσεις της αξίας που επετεύχθησαν μετά την επένδυση δεν είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη σύμφωνα με την αρχή του επενδυτή στην οικονομία της αγοράς, ο οποίος βάσει των πληροφοριών που έχει στη διάθεσή του τη χρονική περίοδο της επένδυσης είτε μπορεί να αναμένει κατάλληλη απόδοση ή συμφωνεί άμεση αποζημίωση. Κατά συνέπεια, οι διανομές μερισμάτων ή οι αυξήσεις της αξίας που δεν μπορούν να υπολογιστούν εκ των προτέρων να μην είναι σημαντικά. Δεν είναι επίσης σημαντικό αν η αύξηση της αξίας μέσω πώλησης οδηγεί ή όχι σε κέρδος. Τέλος, δεν είναι σαφές γιατί η διανομή 238 εκατ. DEM έπρεπε να γίνει βάσει μεταβιβασθέντος αποθεματικού ειδικού σκοπού· θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει αναλογικός συνυπολογισμός της πληρωμής και μάλιστα βάσει της αναλογίας του αποθεματικού ειδικού σκοπού προς το λοιπό ίδιο κεφάλαιο της LBB.

(140) Οι γερμανικές αρχές υποστηρίζουν επίσης ότι ένας λόγος για τη μεταβίβαση ήταν πιθανές συνέργιες και όχι η αύξηση του ίδιου κεφαλαίου της LBB. Δεδομένου ότι οι συνέργιες αυτές ούτε περιορίζουν τη δυνατότητα χρησιμοποίησης του μεταβιβασθέντος κεφαλαίου από την LBB, ούτε και αυξάνουν τα έξοδα της LBB που προκύπτουν από τη μεταβίβαση, δεν θα έπρεπε να επηρεάζουν το ύψος της κατάλληλης αποζημίωσης που μπορεί να ζητήσει από την τράπεζα ένας ιδιώτης επενδυτής στην οικονομία της αγοράς για το ίδιο κεφάλαιο που εισέφερε. Ακόμη και εάν από τις συνέργιες αυτές προέκυπτε πραγματικό πλεονέκτημα για το ομόσπονδο κρατίδιο, κάθε ανταγωνιστής θα ήταν αναγκασμένος να «καταβάλει» στο ομόσπονδο

([33]) Βλ. υποσημείωση 2, σκέψη 221.

κρατίδιο για το χρηματοδοτικό μέσο, πέραν της κατάλληλης αποζημίωσης για τα εισφερθέντα ίδια κεφάλαια, και μια «αποζημίωση» με τη μορφή τέτοιου είδους πλεονεκτημάτων. Η Επιτροπή είναι επίσης της άποψης ότι οι ενδεχόμενες επιπτώσεις από συνέργιες δεν συνιστούν αποζημίωση που η LBB κατέβαλε για τη μεταβίβαση της WBK.

(141) Η διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας αποζημίωσης ύψους 0,25 % περίπου ετησίως και της κατάλληλης αποζημίωσης ύψους 6,75 % ετησίως (για το μέρος του αποθεματικού ειδικού σκοπού της IBB που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τις ανταγωνιστικές δραστηριότητες) και 10,19 % ετησίως για το ονομαστικό κεφάλαιο της WBK καθώς και του 0,15 % ετησίως (για το μέρος των περιουσιακών στοιχείων που ισοδυναμεί με τραπεζική εγγύηση) συνιστά ως εκ τούτου ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

(142) Το στοιχείο της ενίσχυσης είναι το εξής:

| | Αξίες (εκατ. DM στο τέλος του έτους) | 1993 | 1994 | 1995 | 1996 | 1997 | 1998 | 1999 | 2000 | 2001 | 2002 | 2003 | 2004 (1) | Σύνολο | Σύνολο σε € |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. | Αποθεματικό ειδικού σκοπού IBB | 1 715,2 | 2 005,8 | 2 105,8 | 2 206,0 | 2 306,0 | 2 356,0 | 2 406,0 | 2 456,5 | 2 600,0 | 2 623,8 | 2 625,4 | 2 625,4 | | |
| | Χρήση για στεγαστικές δραστηριότητες | 168,7 | 180,1 | 273,2 | 323,8 | 346,4 | 233,6 | […] | […] | […] | […] | […] | […] | | |
| | Εναπομένον μέρος των αποθεματικών ειδικού σκοπού | 1 546,5 | 1 825,7 | 1 832,6 | 1 882,2 | 1 959,6 | 2 122,4 | […] | […] | […] | […] | […] | […] | | |
| | Επιτόκιο | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | 6,57 % | | |
| | Αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί | 101,6 | 119,9 | 120,4 | 123,7 | 128,7 | 139,4 | […] | […] | […] | […] | […] | […] | […] | […] |
| 2. | Ονομαστικό κεφάλαιο WBK | 187,5 | 46,9 | 46,9 | 46,9 | 46,9 | | | | | | | | | |
| | Επιτόκιο | 10,19 % | 10,19 % | 10,19 % | 10,19 % | 10,19 % | | | | | | | | | |
| | Αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί | 19,1 | 4,8 | 4,8 | 4,8 | 4,8 | | | | | | | | 38,2 | 19,5 |
| | Προμήθεια επί τραπεζικής εγγύησης («Avalprovision») | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | 0,15 % | | |
| | Αποζημίωση που πρέπει να καταβληθεί | 0,253 | 0,270 | 0,410 | 0,486 | 0,520 | 0,350 | […] | […] | […] | […] | […] | […] | […] | […] |
| 3. | Αποζημίωση που ήδη καταβλήθηκε | 0,0 | 0,0 | 0,0 | 1,2 | 3,4 | 3,6 | […] | […] | […] | […] | […] | […] | […] | […] |
| 4. | Αποζημίωση προς καταβολή | 121,0 | 125,0 | 125,6 | 127,7 | 130,6 | 136,2 | […] | […] | […] | […] | […] | […] | 1 584,5 | 810,14 |

(1) 1.1.-31.8.2004. Στη συνέχεια, μετατροπή 1,1δισ.€ από τα αποθεματικά ειδικού σκοπού IBB σε σιωπηρές συνεισφορέστου ομόσπονδου κρατιδίου στην LBB με αποζημίωση σύμφωνη με τους συνήθεις όρους της αγοράς.
Από τις 1.1 1999 η τιμή μετατροπής του DM σε ευρώ είναι 1,95583. Τα στοιχεία σε DM πρέπει να μετατραπούν σε ευρώ με βάση την τιμή αυτή.

(143) Με την απόσπαση της IBB από την LBB, την 1η Σεπτεμβρίου 2004 το αποθεματικό ειδικού σκοπού επεστράφη στο ομόσπονδο κρατίδιο του Βερολίνου, ενώ περίπου 1,1 δισ. EUR από αυτό το αποθεματικό ειδικού σκοπού μεταβιβάστηκε στην LBB σε δύο σιωπηρές εισφορές του ομόσπονδου κρατιδίου. Με την απόσπαση αυτή έληξε την 1η Σεπτεμβρίου η ευνοϊκή μεταχείριση που εξετάζεται εδώ.

2.γ. ΝΟΘΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ.

(144) Η ελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και η συγχώνευση των χρηματοπιστωτικών αγορών έχουν καταστήσει τις τραπεζικές δραστηριότητες εντός της Κοινότητας ιδιαίτερα ευαίσθητες στη νόθευση του ανταγωνισμού. Το φαινόμενο αυτό έγινε εντονότερο με την οικονομική και νομισματική ένωση η οποία απομακρύνει τα τελευταία εμπόδια στον ανταγωνισμό στις αγορές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

(145) Η Landesbank Berlin ασκεί τραπεζικές δραστηριότητες σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Αυτοπροσδιορίζεται δε ως εμπορική τράπεζα γενικών εργασιών, κεντρική τράπεζα για τα ταμιευτήρια και τράπεζα των κρατιδίων και της τοπικής αυτοδιοίκησής τους. Παρά το όνομά της, την παράδοσης και τα προβλεπόμενα από την οικεία νομοθεσία καθήκοντά της, η LBB σε καμία περίπτωση δεν είναι απλώς τοπική ή περιφερειακή τράπεζα.

(146) Έτσι, είναι σαφές ότι η LBB προσφέρει τις υπηρεσίες της ανταγωνιζόμενη τις άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες εκτός Γερμανίας, επειδή δε στη Γερμανία δραστηριοποιούνται και τράπεζες από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και εντός Γερμανίας.

(147) Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι υπάρχει πολύ στενός σύνδεσμος μεταξύ του μετοχικού κεφαλαίου ενός πιστωτικού ιδρύματος και των τραπεζικών του δραστηριοτήτων. Μια τράπεζα μπορεί να λειτουργεί και να επεκτείνει τις εμπορικές της δραστηριότητες μόνον εφόσον διαθέτει επαρκές αναγνωρισμένο μετοχικό κεφάλαιο. Δεδομένου ότι το κρατικό μέτρο παρείχε τέτοιο μετοχικό κεφάλαιο στην LBB για σκοπούς φερεγγυότητας, επηρέασε άμεσα τις εμπορικές δυνατότητες της τράπεζας.

(148) Είναι έτσι σαφές ότι ενίσχυση που χορηγείται στην LBB νοθεύει τον ανταγωνισμό και επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών.

3. *ΣΥΜΒΙΒΑΣΙΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΚ*

(149) Βάσει όλων των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης και ότι, ως εκ τούτου, η μεταβίβαση της WBK συνιστά κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι η γερμανική κυβέρνηση δεν επικαλέστηκε καμία διάταξη παρέκκλισης της συνθήκης όσον αφορά πιθανά στοιχεία ενίσχυσης στο πλαίσιο της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων.

(150) Δεν έχει εφαρμογή καμία από τις εξαιρέσεις του άρθρου 87 παρ. 2 της συνθήκης ΕΚ. Η εξεταζόμενη ενίσχυση δεν έχει ούτε κοινωνικό χαρακτήρα ούτε χορηγείται σε μεμονωμένους καταναλωτές. Ακόμη, δεν αποσκοπεί στην επανόρθωση ζημιών που προκλήθηκαν από θεομηνίες ή έκτακτα γεγονότα, ούτε να αντισταθμίσει τα οικονομικά μειονεκτήματα που προέκυψαν από τη διαίρεση της Γερμανίας.

(151) Επειδή η εν λόγω ενίσχυση δεν επιδιώκει περιφερειακούς στόχους — δεν αποσκοπεί ούτε στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών με βιοτικό επίπεδο ασυνήθιστα χαμηλό ή με σοβαρή υποαπασχόληση, ούτε στην προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών περιοχών — δεν έχει εφαρμογή ούτε το άρθρο 87 παράγραφος 3 στοιχείο α) ούτε η περιφερειακή διάσταση του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της συνθήκης ΕΚ. Επίσης, η ενίσχυση δεν προωθεί σημαντικό σχέδιο κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Τέλος, η ενίσχυση αυτή δεν αποβλέπει ούτε στην προώθηση του πολιτισμού ή στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

(152) Δεδομένου ότι η επιβίωση της LBB δεν κινδύνευε όταν εφαρμόσθηκε το υπό εξέταση μέτρο, δεν τίθεται το ερώτημα αν η κατάρρευση ενός και μόνο μεγάλου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, όπως η LBB, θα οδηγούσε σε γενικευμένη κρίση των τραπεζών στη Γερμανία, η οποία θα μπορούσε να δικαιολογήσει τη χορήγηση ενισχύσεων, κατά το άρθρο 87 παρ. 3 στοιχείο β) της συνθήκης ΕΚ, για την αντιμετώπιση σοβαρής διαταραχής της γερμανικής οικονομίας.

(153) Σύμφωνα με το άρθρο 87 παρ. 3 στοιχείο γ) της συνθήκης ΕΚ, μια ενίσχυση είναι δυνατόν να θεωρηθεί συμβατή με την κοινή αγορά εφόσον προωθεί την ανάπτυξη ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων. Τούτο κατ' αρχήν θα μπο-ρούσε να ισχύσει και για τις ενισχύσεις αναδιάρθρωσης στον τραπεζικό τομέα. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της εξαίρεσης αυτής. Η LBB δεν ήταν προβληματική επιχείρηση της οποίας θα έπρεπε να αποκατασταθεί η βιωσιμότητα μέσω κρατικών ενισχύσεων.

(154) Το άρθρο 86 παρ. 2 της συνθήκης ΕΚ, το οποίο επιτρέπει εξαιρέσεις από τους κοινοτικούς κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων υπό ορισμένες προϋποθέσεις, θα μπορούσε κατ' αρχήν να έχει εφαρμογή και στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Τούτο επιβεβαιώθηκε από την Επιτροπή στην έκθεσή της για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος στον τραπεζικό τομέα ([34]).

(155) Η Γερμανία δεν ισχυρίζεται ότι σε περίπτωση ενδεχόμενης ευνοϊκής μεταχείρισης της LBB μέσω της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων WBK, επρόκειτο μόνο για αντιστάθμιση των εξόδων που συνεπάγεται για την LBB η εκτέλεση της δημόσιας αποστολής της. Κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι σαφές ότι η μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε για να επιτρέψει LBB να συμμορφωθεί με τις νέες απαιτήσεις περί ιδίων κεφαλαίων και όχι ως αντιστάθμιση για μια δημόσια αποστολή.

(156) Επειδή δεν έχει εφαρμογή καμία εξαίρεση από την αρχή της απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 87 παρ. 1 της Συνθήκης ΕΚ, η υπό εξέταση ενίσχυση δεν μπορεί να θεωρηθεί συμβατή με την κοινή αγορά.

([34]) Η έκθεση αυτή παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο ECOFIN της 23ης Νοεμβρίου 1998, αλλά δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί. Μπορεί να χορηγηθεί από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Επιτροπής, ή να αναζητηθεί στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής.

4. *ΜΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ*

(157) Παρά τους ισχυρισμούς της Γερμανίας, η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων WBK δεν μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι καλύπτεται από το υφιστάμενο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που συγκροτείται από την «Anstaltslast» (θεσμική ευθύνη) και τη «Gewährträgerhaftung» (ευθύνη εγγυητή), αλλά πρέπει να θεωρηθεί ως νέα ενίσχυση.

(158) Αφενός, δεν συντρέχει εκ των προτέρων η υποχρέωση «Gewährträgerhaftung» ως εγγύησης που παρέχεται στους πιστωτές στην περίπτωση που τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους. Η εισφορά κεφαλαίου δεν είχε ως στόχο ούτε την ικανοποίηση των πιστωτών της LBB ούτε είχε εξαντληθεί η περιουσία της LBB.

(159) Αφετέρου, δεν συντρέχει περίπτωση της θεσμικής ευθύνης («Anstaltslast»). Η θεσμική ευθύνη υποχρεώνει τον εγγυητή («Anstaltsträger») να παράσχει στη LBB τους πόρους που χρειάζεται για να λειτουργήσει κανονικά η Landesbank όταν λαμβάνει απόφαση για τη συνέχιση της δραστηριότητάς της. Ωστόσο, η LBB τον καιρό της εισφοράς του κεφαλαίου δεν βρισκόταν κατά κανένα τρόπο σε κατάσταση που ήταν αδύνατη η κανονική της λειτουργία λόγω έλλειψης επαρκών ίδιων πόρων. Έτσι, η εισφορά δεν χρειαζόταν για να διατηρηθεί η τράπεζα σε κανονική λειτουργία. Κατά την έννοια του ενσυνείδητου οικονομικού υπολογισμού του ομόσπονδου κρατιδίου ως συνιδιοκτήτη της τράπεζας, θα μπορούσε επομένως να βελτιώσει την ανταγωνιστική θέση της στην αγορά. Όμως για μια τέτοια κανονική οικονομική απόφαση του ομόσπονδου κράτους ως συνιδιοκτήτη δεν μπορεί να εφαρμοστεί, η «διάταξη αναγκαιότητας» «Anstaltslast». Επειδή δεν υπάρχει σε ισχύ κάποιο άλλο καθεστώς σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις σύμφωνα με τα άρθρα 87 παρ. 1 και 88 παρ. 1 της συν-θήκης ΕΚ, η εισφορά κεφαλαίου θα πρέπει να εξεταστεί ως νέα ενίσχυση κατά την έννοια των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 3 της συνθήκης ΕΚ.

5. *ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ*

(160) Η ενίσχυση που προέκυψε από τη μεταβίβαση των WBK/IBB την 1.1.1993 δεν μπορεί να θεωρηθεί συμβατή με την κοινή αγορά ούτε κατά το άρθρο 87 παράγραφοι 2 και 3 ούτε κατά άλλη διάταξη της συνθήκης ΕΚ. Ως εκ τούτου, η ενίσχυση αυτή κηρύσσεται μη συμβατή με την κοινή αγορά και πρέπει να διακοπεί, το δε στοιχείο ενίσχυσης του παράνομα εφαρμοσθέντος μέτρου πρέπει να ανακτηθεί από τη Γερμανία.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

*Άρθρο 1*

Η κρατική ενίσχυση των 810,14 εκατ. ευρώ, που χορήγησε η Γερμανία κατά το χρονικό διάστημα από την 1η Ιανουαρίου 1993 έως τις 31 Αυγούστου 2004 στην Landesbank Berlin — Girozentrale, είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

*Άρθρο 2*

Η Γερμανία λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να ανακτήσει από τον δικαιούχο την παράνομη ενίσχυση που αναφέρεται στο άρθρο 1.

*Άρθρο 3*

Η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας υπό τον όρο ότι επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης.

Τα προς ανάκτηση ποσά συμπεριλαμβάνουν τους τόκους που γεννώνται κατά την περίοδο από την ημερομηνία κατά την οποία η ενίσχυση ετέθη στη διάθεση του δικαιούχου έως την ημερομηνία ανάκτησής της.

Οι ως άνω τόκοι υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου V του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής ([35]).

*Άρθρο 4*

Εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, η Γερμανία γνωστο-ποιεί στην Επιτροπή, χρησιμοποιώντας το προσαρτώμενο έντυπο, τα μέτρα που έλαβε για την εκτέλεση της απόφασης αυτής.

*Άρθρο 5*

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2004.

*Για την Επιτροπή*

Mario MONTI

*Μέλος της Επιτροπής*

([35]) ΕΕ L 140, της 30.4.2004, σ. 1.

*ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

1. **Υπολογισμός του ποσού που πρέπει να ανακτηθεί**

1.1. Να δώσετε τις ακόλουθες λεπτομέρειες ως προς το ύψος των κρατικών ενισχύσεων που ετέθησαν παράνομα στη διάθεση του δικαιούχου:

| Ημερομηνία καταβολής (°) | Ύψος της ενίσχυσης (*) | Νόμισμα | Στοιχεία του δικαιούχου |
|---|---|---|---|
| | | | |
| | | | |
| | | | |

(°) Ημερομηνία κατά την οποία οι ενισχύσεις ή μερίδιά τους ετέθησαν στη διάθεση του δικαιούχου (εάν το μέτρο αποτελείται από πλείονα μερίδια ή αποπληρωμές, να χρησιμοποιήσετε διαφορετικές γραμμές).
(*) Ύψος της ενίσχυσης που ετέθη στη διάθεση του δικαιούχου (σε ακαθάριστο ισοδύναμο επιχορήγησης).

*Παρατηρήσεις:*

1.2. Να εξηγήσετε λεπτομερώς πώς θα υπολογισθούν οι τόκοι επί των προς ανάκτηση ενισχύσεων.

2. **Μέτρα που προβλέπονται ή έχουν ήδη ληφθεί για την ανάκτηση των ενισχύσεων**

2.1. Να περιγράψετε τα μέτρα που προβλέπονται ή έχουν ήδη ληφθεί για την άμεση και έμπρακτη ανάκτηση των ενισχύσεων. Να αναφέρετε και τα εναλλακτικά μέτρα που προβλέπονται από τις εθνικές κανονιστικές διατάξεις για την ανάκτηση αυτή. Ακόμη, να αναφέρετε, εφόσον συντρέχει περίπτωση, τη νομική βάση των προβλεπόμενων ή ήδη ληφθέντων μέτρων.

2.2. Μέχρι πότε θα έχει ολοκληρωθεί η ως άνω ανάκτηση;

3. **Ήδη πραγματοποιηθείσα ανάκτηση**

3.1. Να δώσετε τις ακόλουθες λεπτομέρειες για τις ενισχύσεις που έχουν ήδη επιστραφεί από τον δικαιούχο:

| Ημερομηνία (°) | Ανακτηθέν ποσό | Νόμισμα | Στοιχεία του δικαιούχου |
|---|---|---|---|
| | | | |
| | | | |
| | | | |

(°) Ημερομηνία ανάκτησης της ενίσχυσης.

3.2. Να επισυνάψετε τα παραστατικά της ανάκτησης των ενισχύσεων στις οποίες αναφέρεται το σημείο 3.1.